

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
Географічний факультет
Кафедра географії України та регіоналістики

**ПРИРОДНІ УМОВИ І РЕСУРСИ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЇ І
ТУРИЗМУ У ВИЖНИЦЬКОМУ РАЙОНІ**

Дипломна робота

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконав:

Студент VI курсу 612 групи
Спеціальності 106 «Географія»
ОП «Регіональний розвиток
і просторове планування»
Юзик Корнелій Васильович

Керівник:

к.геогр.н., доцент Костащук Володимир Іванович

До захисту допущено:

Протокол засідання кафедри № 20

Від « 11 » грудня 2023 р.

Зав. Кафедри _____ д.геогр.н., професор Костащук І.І.

Чернівці - 2023

Зміст

ВСТУП	4
Розділ 1. СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНА СУТНІСТЬ ПРИРОДНИХ УМОВ ТА РЕСУРСІВ ТА ЇХ РОЛЬ В РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ	7
1.1. Природні умови і ресурси як географічна категорія.....	7
1.2. Структура та класифікація природних умов та ресурсів, як чинника розвитку туризму та рекреації.....	12
1.3. Вплив природних умов та ресурсів на розвиток рекреації та туризму	
1.4. Теоретико-методологічні аспекти дослідження	15
Висновки до розділу 1	21
Розділ 2. ПРИРОДНІ УМОВИ ТА РЕСУРСИ ВИЖНИЦЬКОГО РАЙОНУ	22
2.1. Географічне положення Вижницького району та його вплив на розвиток рекреації та туризму.....	22
2.2. Природні умови та ресурси Вижницького району як чинник розвитку рекреації та туризму.....	25
Висновки до розділу 2.....	35
Розділ 3. СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЇ ТА ТУРИЗМУ У ВИЖНИЦЬКОМУ РАЙОНІ.	37
3.1. Забезпеченість району закладами туристичної інфраструктури та їх використання в рекреаційно-туристичній діяльності.....	37
3.2. Динаміка розвитку туризму та рекреації в районі на початку ХХІ століття.....	40
Висновки до розділу 3.....	43
Розділ 4. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ У ВИЖНИЦЬКОМУ РАЙОНІ.....	44
4.1. SWOT-аналіз розвитку туризму і рекреації у Вижницькому районі..	44

4.2. Актуальні проблеми розвитку туризму і рекреації у Вижницькому районі.....	52
4.3. Перспективні напрямки розвитку рекреаційно-туристичної сфери у Вижницькому районі.....	56
Висновки до розділу 4.....	58
Висновки і пропозиції	60
Список використаної літератури.....	62

ВСТУП

На межі XX та XXI століття рекреаційно-туристична діяльність перетворилась на один з провідних напрямків розвитку світової економіки та має істотний вплив на соціально-економічний розвиток окремих країн світу та їх частин. Одним із провідних чинників які істотно впливають на розвиток рекреації та туризму є забезпеченість території різноманітними природними рекреаційно-туристичними ресурсами. Дана забезпеченість істотно впливає на формування спеціалізації рекреаційно-туристичного комплексу регіону, а також на кількісні та якісні параметри його функціонування.

Природні рекреаційно-туристичні ресурси – це специфічні особливості природного середовища, поєднання природних компонентів, що істотно впливають на характер людської діяльності в рекреаційно-туристичній галузі, які слугують предметами зацікавленості туристів, створюють стимули до подорожей у туристів та здатні задовольнити різноманітні їхні потреби у відновленні та розвитку фізичних а також емоційних та інтелектуальних сил, сприяючи таким чином відновленню рекреантів. Необхідно зазначити що природним рекреаційно-туристичним ресурсом є не лише пейзаж чи окремий природний об'єкт, але і тиша, чисте повітря, наявність атракцій, гостинність місцевого населення, наявність та доступність розваг тощо. За відсутності природних рекреаційно-туристичних ресурсів рекреаційно-туристична діяльність розвиватись не може

Вижницький район це унікальний природно-господарський регіон України, його ландшафти виконують різноманітні соціально-економічні функції, в сфері розвитку туризму та рекреації. Давнє економічне освоєння регіону, сприяло формуванню тут унікальних ремесел які раціонально-використовують наявні природні умови та ресурси та слугують прикладом сталого природокористування. До таких напрямків можна віднести: ведення полонинського господарства, лісокористування, рекреаційна діяльність. Однак, останнім часом, внаслідок надмірного використання наявних природних

ресурсів, перш за все вирубки лісу, було спричинено суттєві антропогенні зміни в ландшафтних комплексах. Результатом цього стало істотне загострення екологічних проблем, що проявляється в деструктивних процесах в ландшафтних комплексах району. Наслідком цього стала активізація таких стихійних явищ як селі, зсуви, паводки, снігові лавини, буреломи, вітровали, тощо.

Сучасна екологічна ситуація у Вижницькому районі яка визначається станом природних властивостей його ландшафтів та особливостями господарської діяльності є досить напруженою. Туризм і рекреація, за умов науково-обґрунтованого та планомірного розвитку належать до сфер людської діяльності які завдають мінімальної шкоди довкіллю. Тому їх розвиток у гірських та передгірських регіонах сьогодні набуває особливого значення.

Природні рекреаційно-туристичні ресурси є основою для формування туристичного продукту та його пропозиції на ринку туристичних послуг регіону, країни, світу. У загальному вигляді до природних рекреаційно-туристичних ресурсів відноситься все, що можна використовувати в межах конкретної території, для організації рекреаційно-туристичної діяльності та залучення споживачів відповідних послуг туристів та рекреантів.

Метою даної запропонованої магістерської роботи є дослідження природних рекреаційно-туристичних ресурсів гірських та передгірських територій Чернівецької області на прикладі Вижницького району, як важливого чинника планування регіонального розвитку.

Для досягнення окресленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

- вивчення теоретико-методологічних засад дослідження природних рекреаційно-туристичних ресурсів та їх впливу на розвиток туризму і рекреації;
- дослідити особливості забезпечення територіальних громад Вижницького району природними рекреаційно-туристичними ресурсами як вагомого чинника розвитку різних напрямків туризму та рекреації;
- оцінити сучасний стан використання наявних в межах Вижницького району природних рекреаційно-туристичних ресурсів та розвиток туристичної

інфраструктури з цілями планування та оптимізації територіальної організації рекреаційно-туристичного комплексу Вижницького району;

- провести SWOT-аналіз використання природних рекреаційно-туристичних ресурсів Вижницького району як важливого чинника подальшого планування територіальної організації рекреаційно-туристичного комплексу;
- Виявити актуальні проблеми використання природних рекреаційно-туристичних ресурсів та обґрунтувати перспективні заходи щодо їх вирішення.

Об'єкт дослідження – природні рекреаційно-туристичні ресурси Вижницького району Чернівецької.

Предметом дослідження запропонованої магістерської роботи виступає вивчення особливостей забезпечення територіальних громад Вижницького району природними рекреаційно-туристичними ресурсами, а також обґрунтування заходів щодо їх використання на перспективу. .

Методи дослідження. При написанні роботи використовувався наступний методичний апарат: метод аналізу літературних джерел, метод статистичної обробки інформації, картографічний метод.

Розділ 1. СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНА СУТНІСТЬ ПРИРОДНИХ УМОВ ТА РЕСУРСІВ ТА ЇХ РОЛЬ В РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНО- ТУРИСТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ

1.1. Природні умови і ресурси як географічна категорія.

В основі розвитку більшості галузей економіки є природні умови та ресурси. Соціально-економічний розвиток людства неперервно залежав, залежить і буде залежати від наявності та рівня забезпечення різноманітними природними ресурсами.

Під природними ресурсами прийнято вважати – тіла і сили природи, які використовуються або можуть бути використані за досягнутого рівня розвитку технологій (потенційні) як засоби виробництва або ж предмети праці та споживання.

На відміну від природних ресурсів природні умови не приймають безпосередньої участі у створенні матеріальних або ж не матеріальних благ вони створюють тільки сприятливі або ж не сприятливі умови для розвитку певних галузей економіки чи окремих виробництв

За особливостями утворення, фізико-хімічними властивостями та роллю в географічній оболонці природні ресурси прийнято поділяти на: кліматичні; ґрунтові, біологічні, мінеральні та водні. За особливостями використання в господарській діяльності: мінерально-сировинні, енергетичні, водні, земельні, біологічні (лісові та тваринні), кліматичні, рекреаційні.

Необхідно зазначити, що потреби людства в сировині, паливі, енергії безперервно зростають і будуть зростати разом із зростанням чисельності населення на Землі. Промислові підприємства, сільське господарство, будівництво, рекреація і туризм та інші галузі економіки використовують величезні об'єми води, сировини, різноманітного палива, а також кисень повітря, деревину та земельні ресурси в зростаючих обсягах. Рівень використання природних ресурсів визначається не стільки їх запасами, природними властивостями, скільки потребами людей для розвитку економіки та задоволення

власних запитів. Тому важливою властивістю природних ресурсів є їх вичерпність та здатність відновлюватись без втручання людини.

Враховуючи вище перелічені аспекти природні ресурси прийнято поділяти на вичерпні і невичерпні. В свою чергу вичерпні ресурси поділяються на відновлювані та невідновлювані.

До відновлюваних природних ресурсів прийнято відносити такі види природних багатств які після їх активного використання в економічній діяльності протягом певного періоду здатні самостійно відновлювати свої корисні властивості. Прикладами таких ресурсів є родючі ґрунти, рослинність і тваринний світ. Після господарського використання вони безперервно відновлюються природним шляхом, однак, їх природне відновлення (відновлення родючості ґрунтів, деревної й трав'яної маси тощо) часто не відстає від темпів використання, що призводить до їх вичерпання та дефіциту. Тому уявлення про невичерпність ресурсів даної групи в багатьох випадках суперечить з дійсності.

Для запобігання вичерпності відновлювальних ресурсів необхідно:

а) використовувати раціональні технології видобувати і обробки природних ресурсів;

б) заздалегідь залучати в експлуатацію невиснажені ресурси що повинно послаблювати використання виснажених та сприяти прискореному їх відновленню;

в) по можливості створювати умови та займатись штучним відновленням відповідних природних ресурсів, що можна робити набагато інтенсивніше, ніж це робить природа;

г) створювати та масово використовувати синтетичні (штучні) аналоги природної сировини;

д) активно використовувати нові безвідходні та маловідходні технології, що дозволяє істотно скоротити обсяги використання природних ресурсів;

е) активно запроваджувати повторне та циклічне використання багатьох видів природних ресурсів.

До невідновлюваних ресурсів відноситься більша частина мінерально-сировинних ресурсів. Їх інтенсивне використання призводить до поступового вичерпання запасів, а природне відновлення потребує десятків та сотень мільйонів років. Тому, для раціонального їх використання, необхідно проводити геологічні роботи щодо пошуку нових родовищ корисних копалин. Важливо також використовувати нові технології при експлуатації вже знайдених родовищ, щоб максимально вилучати наявні в гірських породах цінні речовини. Такий підхід дозволяє максимально-ефективно використовувати ресурси надр та зменшувати необхідність в залученні до експлуатації додаткових родовищ корисних копалин.

До невичерпних природних ресурсів належать ресурси запаси яких настільки значні, що їх господарське використання не призводить до істотного їх зменшення. До таких ресурсів наразі прийнято відносити водні та кліматичні.

Водні ресурси – це води, що використовуються для задоволення потреб населення, промисловості та сільського господарства, а також як важливе джерело енергії, транспортні шляхи та в інших економічних цілях.

Кліматичні ресурси – утворює перш за все сонячна радіація, яка є основним джерелом світла, тепла та енергії на планеті Земля. До кліматичних ресурсів прийнято також відносити атмосферні опади. Використання даного виду природних ресурсів як правило не призводить до загального зниження їх запасів як на Землі так і в окремих її частинах.

Однак необхідно зауважити, що забруднення вод та атмосфери в багатьох регіонах світу стало вагомою перешкодою для подальшого розвитку виробництва та призвело до істотного погіршення умов життя населення.

Необхідно зазначити, що розміщені природні ресурси (а отже і сировинна база для розвитку різних галузей економіки) на Землі вкрай нерівномірно. Це призводить до наявності дефіциту певних видів ресурсів в одних регіонах світу та їх надмірної кількості в інших, що є однією із основних причини істотних диспропорцій в соціально-економічному розвитку країн світу.

Отже розглянемо соціально-економічну сутність окремих видів природних ресурсів.

Мінерально-сировинні ресурси - природні речовини, що утворились в надрах Землі мінерального походження, що задовольняють потреби господарства сировині або енергії.

Вони ресурси поділяються на: енергохімічні які використовуються для отримання різних видів енергії (теплова, механічна, електрична) та як сировина для хімічного виробництва Дану групу мінерально-сировинних ресурсів утворюють вугілля, нафта, природний газ, горючі сланці, торф уран;

рудні використовуються для виробництва металів та їх сплавів а також виробів з них. До них відносяться руди чорних (залізо, марганець, хром), кольорових (алюміній, мідь, титан та інші), рідкісних, розсіяних, благородних (золото, срібло) металів;

нерудні металургійні використовуються в технологічних процесах виплавки металів (флюси, вогнетриви);

гірничо-хімічна сировина (сірка, кам'яна, калійна солі, апатити, фосфорити, нефеліни, сірчаний колчедан, барій,) використовуються як сировина для виробництва мінеральних добрив а також для виробництва продукції в інших галузях хімічної промисловості;

технічні (алмаз, корунд, азбест, тальк, каолін, графіт, слюда);

будівельні (глина, гіпс, природний камінь) використовуються у будівництві та для виробництва будівельних матеріалів;

гідротермальні (прісні та мінеральні природні підземні та поверхневі води) є основою для розвитку рекреації та туризму.

Наразі на планеті Земля відомо про понад 200 видів мінерально-сировинних ресурсів. Однак їх запаси, особливо тих, що знаходяться в надрах землі, обмежені і практично не відновлюються. Інтенсивне використання та переробка мінеральних ресурсів призводить до утворення значної кількості відходів, які істотно забруднюють навколишнє природне середовище. Тому важливим завданням для сучасної економічної моделі розвитку суспільства є

налагодження раціонального використання мінеральних ресурсів яке передбачає їх комплексне освоєння, інтенсивне використання у виробничих процесах енерго- та ресурсозберігаючих технологій а також активне впровадження повторного використання ресурсів.

Водні ресурси – є складовою невичерпних природних ресурсів. До них відносяться - води суходолу (річок, озер, підземних вод, ґрунтової вологи штучних водойм, боліт, снігового покриву, льодовиків), морів, океанів.

У багатьох регіонах світу великі річки та озера розташовані або ж протікають на порівняно слабо освоєних територіях. Наприклад, Амазонка в Південній Америці, річки Канади, що впадають в Північний Льодовитий океан.

В той же час в багатьох густозаселених регіонах світу спостерігається проблема нестачі води яка до того ж пов'язана із значним забрудненням вод річок та озер в результаті економічної діяльності. Проблема забруднення вод особливо загострилась в останні 20-30 років. До цього проблеми, спричинені забрудненням вод, мали переважно локальний характер.

Земельні ресурси - землі, що використовуються або можуть бути використані в різних галузях господарства. Вони відносяться до відновлюваних природних ресурсів, які мають наступні властивості: площу території, якість ґрунтів, клімат, рельєф, рослинність та фауну тощо. Земельні ресурси - є основою для розміщення об'єктів економічної діяльності, виступають головним засобом виробництва в сільському та лісовому господарстві.

Кліматичні ресурси – також належать до невичерпних природних ресурсів, що включають сонячну енергію, вологу та енергію вітру. В переважній більшості видів господарської діяльності даний вид ресурсів не використовується безпосередньо в матеріальному та нематеріальному виробництві, не знищуються в процесі використання, але можуть зазнавати забруднення та як наслідок втрати своїх корисних властивостей внаслідок економічної діяльності.

1.2. Структура та класифікація природних умов та ресурсів, як чинника розвитку туризму та рекреації

Природні РТР – це об’єкти та явища природного походження, залучені у використання для розвитку туризму та рекреації. Таким чином до природних рекреаційно-туристичних ресурсів можна відносити будь-які природні об’єкти та явища що можуть використовуватись для розвитку рекреації та туризму. Перш за все це стосується унікальних в тій чи іншій мірі явищ і процесів які мають вагоме рекреаційне та естетичне значення. Їх використання в рекреаційно-туристичній діяльності може бути різнотривалим.

Цикл їх використання в рекреаційно-туристичному комплексі регіону може бути над тривалим, тривалим (сезонним), короткотривалим, епізодичним.

Над тривале використання передбачає постійне використання даного природного об’єкту (явища, процесу) в рекреаційно-туристичній діяльності. До таких об’єктів можуть відноситись форми рельєфу, лісові масиви, пляжі тощо. Прикладом такого об’єкту в Україні є г. Говерла, яка постійно користується попитом у туристів та рекреантів.

Тривале (сезонне) використання природних рекреаційних ресурсів передбачає їх використання протягом відносно тривалого періоду (сезону). Наприклад гірських схилів для розвитку гірськолижного туризму.

Короткотривале використання природних рекреаційно-туристичних ресурсів передбачає їх активне використання протягом нетривалого періоду коли для рекреаційно-туристичної діяльності формуються найбільш сприятливі умови. Наприклад рясні опади в горах призводять до зростання на нетривалий час рівня води в річках що створює сприятливі умови для заняття рафтингом та іншими видами водного туризму на гірських річках.

Аналіз особливостей просторового розміщення природних рекреаційно-туристичних ресурсів дозволяє виокремити наступні їх види: космополітичні, зональні, азонанальні, дискретні, континуальні.

Космополітичні природні РТР розташовані в межах всієї планети Земля та можуть використовуватись для розвитку різних напрямків рекреації та туризму. Зональні природні рекреаційно-туристичні ресурси формуються внаслідок нерівномірності розподілу сонячної енергії та як наслідок характеризуються істотними відмінностями між окремими природними зонами в температурах, режимі опадів тощо. Природні зони виокремлюються перш за все на основі спорідненості рослинного та тваринного світу, що створює в значній мірі унікальний природний світ того чи іншого регіону світу. Азональні природні РТР виникають через наявність гірських масивів, різних рівнів зволоженості в межах окремих природних зон тощо.

За значенням для розвитку тих чи інших напрямків рекреаційно-туристичного комплексу природні РТР прийнято поділяти на: традиційні, ексклюзивні, рідкісні, унікальні. До традиційних РТР можна відносити ті природні рекреаційно-туристичні ресурси які мають значне поширення в межах країни та регіону і використовуються для розвитку вже відомих напрямків рекреаційно-туристичної діяльності. Ексклюзивні природні РТР це різновид РТР який дозволяє надавати такі види рекреаційно-туристичних послуг які притаманні тільки для даної території. Рідкісні природні РТР мають рідкісне розповсюдження та відповідно можуть мати обмежене використання в рекреаційно-туристичній діяльності. Унікальні ресурси мають унікальні, притаманні тільки їм властивості, тому можуть слугувати важливим «магнітом» для розвитку рекреації та туризму.

За конфігурацією природні рекреаційно-туристичні ресурси можуть бути – площинними, лінійними, точковими. Під площинними природними РТР слід розуміти такі об'єкти природи які займають значну площу в межах якої здійснюється рекреаційно-туристична діяльність. Прикладом такого об'єкту може бути ліс, або гірський маси в межах якого сформувався гірськолижний курорт. До лінійних природних рекреаційно-туристичних об'єктів можна віднести такі об'єкти та явища природи які мають витягнуту (лінійну) форму в межах якої здійснюється рекреаційно-туристична діяльність. Прикладами таких

об'єктів можуть слугувати річки та пляжі. До точкових природних рекреаційно-туристичних об'єктів слід відносити такі природні РТР які займають невелику площу однак вони слугують основою розвитку рекреаційно-туристичної діяльності. Прикладом таких об'єктів може бути гірська вершина або ж джерело мінеральних вод. Варто зазначити що досить часто навколо таких об'єктів формуються потужні рекреаційно-туристичні центри.

І.В. Смаль (2010) виділив наступні види природно-рекреаційних ресурсів: кліматотерапевтичні, водні, бальнеологічні і ландшафтні, які пропонується об'єднати в ресурси першого порядку так як вони безпосередньо приймають участь у створенні туристичного продукту. Такі види природних ресурсів як орографічні, лісові та флоро-фауністичні або біотичні складники, відносяться до ресурсів другого порядку. Вони опосередковано впливають на розвиток туризму і рекреації, хоча для певних напрямків рекреаційно-туристичної діяльності мають вирішальне значення. Класифікація природних рекреаційно-туристичних ресурсів за І.В. Смалем відображена на рис. 1.1.

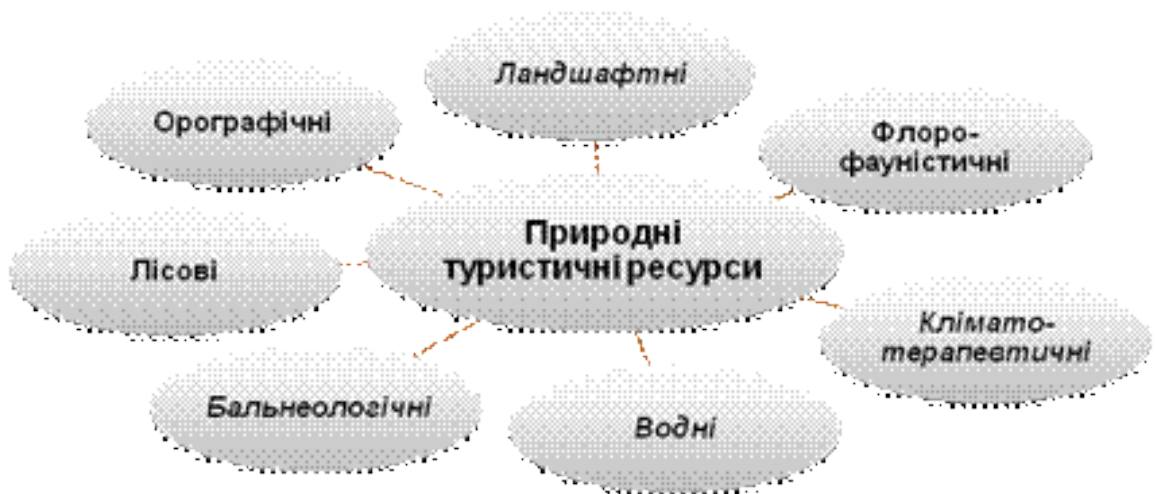

Рис. 1.1. Класифікація природних рекреаційно-туристичних ресурсів за І.В. Смалем (2010)

Необхідно зазначити, що природні РТР менш чутливі до змін соціальної та економічної ситуації, ніж суспільно-історичні РТР. Однак необхідно враховувати, що туристсько-рекреаційна «політика», яка розкривається у ставленні суспільства до визначних природних об'єктів, та природи загалом, здатна істотно впливати на якість та життєздатність природних РТР. В структурі

природних РТР прийнято виокремлювати: ландшафти а також компоненти природи, які використовуються в рекреаційно-туристичній діяльності. Серед них прийнято виокремлювати наступні елементи природного середовища які можуть бути основою розвитку рекреації та туризму: геологічні (печери, стінки, відслонення гірських порід), орографічні (вершини гір, гірські хребти, скелі та їх скупчення тощо), гідрологічні (річки, озера, моря, океани), кліматичні (хмарність, температурний режим, погодні явища та процеси), ґрунтово-рослинні (наявність тих чи інших угруповань рослин), фауністичні (наявність тих чи інших тварин).

Важливе значення для розвитку туризму та рекреації мають природно-антропогенні рекреаційно-туристичні ресурси. До даного виду РТР відносяться – геосистеми, основою формування та функціонування яких є як природні, так і антропогенні об'єкти, явища та процеси, що можуть активно використовуватись для формування та розвитку рекреаційно-туристичного комплексу регіону чи країни загалом. Даний різновид рекреаційно-туристичних ресурсів формують: біосферні та природні заповідники, національні природні парки (НПП), заказники державного та регіонального значення, ботанічні сади, зоологічні парки (зоопарки), дендрологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва (ППСПМ), регіональні ландшафтні парки (РЛП) тощо.

Таким чином природні рекреаційно-туристичні ресурси мають складну структуру та класифікаційні ознаки. В багатьох випадках їх наявність а також кількісні та якісні характеристики є визначальним для формування та розвитку рекреаційно-туристичного комплексу регіону.

1.3. Вплив природних умов та ресурсів на розвиток рекреації та туризму.

Природні умови та ресурси відіграють важливу роль в розвитку рекреаційно-туристичного комплексу будь-якої території, регіону чи країни загалом. Наявність тих чи інших видів природних рекреаційно-туристичних

ресурсів, їх кількісні та якісні характеристики мають вирішальний вплив на відповідні кількісні та якісні показники розвитку рекреаційно-туристичної діяльності. Тож наступним етапом нашого дослідження є вивчення впливу окремих природно-географічних чинників та процесів на розвиток рекреаційно-туристичного комплексу. Необхідно зазначити, що ті чи інші природно-географічні явища та процеси в залежності від виду рекреаційно-туристичної діяльності можуть створювати як сприятливі умови для розвитку так і істотно перешкоджати їх розвитку.

Вплив геолого-геоморфологічних умов території на розвиток туризму.

Серед природних рекреаційно-туристичних ресурсів вагому роль відіграє рельєф. Його вплив на розвиток туризму та рекреації розкривається в наступних аспектах: По-перше даний компонент природного середовища суттєво впливає на просторову диференціацію кліматичних, біотичних та інших ресурсів. По-друге, рельєф значною мірою серед різноманітних рекреаційно-туристичних ресурсів виявляє протилежність поглядів суб'єктів оцінки – туриста (рекреанта) і підприємців які працюють в рекреаційно-туристичній галузі: найпривабливіші для розвитку рекреації та туризму території, перш за все це гірські території, водночас вони є найбільш важкодоступними з для розбудови рекреаційно-туристичної інфраструктури. По-третє, форми рельєфу відіграють вирішальну роль у задоволенні людських потреб в красі ландшафтних природних комплексів, формуючи сприятливий психологічний клімат для лікування, відпочинку та оздоровлення туристів та рекреантів. При цьому необхідно відзначити, що психолого-естетична оцінка рельєфу має суб'єктивний характер та залежить від вподобань оцінювача. Комусь подобаються гори, а хтось віддає перевагу рівнинні місцевості. Для запобігання рекреаційній дигресії, перед початком туристичного освоєння території необхідно ознайомитися з особливостями її рельєфу.

Досліджуючи рельєф України як чинник розвитку туризму та рекреації Н. Фоменко (2001) запропонував проводити його оцінку за наступними критеріями: найкращий, добрий та задовільний Він виокремив наступні рекреаційно-

туристичні форми рельєфу: гірський, передгірський, пересічний, височинний, погорбований [7]

Необхідно зазначити, що сприятливими для туристичного освоєння - 94 % території України що розташовані в межах Східноєвропейської рівнини. При цьому гірські системи Українських Карпат та Кримських гір при значному естетичному забарвленні не створюють значних перешкод для їх рекреаційно-туристичного освоєння.

Враховуючи показники психолого-естетичної оцінки, найбільший ступінь контрастності, пейзажної насиченості, екзотичності та унікальності мають гори. Українські Карпати та Кримські гори займають сукупно 6,8 % території України [5].

Вплив клімату на розвиток туризму та рекреації. Клімат, що за своєю географічною сутністю є сукупністю повторюваних погодних умов, є одним із ключових чинників природного середовища які визначають комфортність перебування і вплив на самопочуття туристів та рекреантів. Для багатьох видів рекреаційно-туристичної діяльності він є визначальним лімітуючим чинником їх розвитку. Прикладом такого лімітування можуть бути тривалість сезону в горах для розвитку гірсько-лижного відпочинку, тривалість пляжного сезону на узбережжі морів тощо. Лімітуючий вплив клімату в значнім ступені залежить від географічного положення регіону. Наприклад, сприятливість погодних умов та характеристик помірного, тропічного та субтропічного клімату дозволяє розвивати більшість найпопулярніших видів рекреаційно-туристичної діяльності. Тоді як суворість кліматичних характеристик полярних та приполярних районів, а також згубність для здоров'я людини, особливо європейців, екваторіального клімату з його високими температурами та вологістю, створюють істотні перешкоди щодо розвитку масового туризму в цих регіонах. Однак необхідно зазначити, що останнім часом спостерігається тенденція до зростання попиту на екстремальні туристичні послуги. Для задоволення даного попиту можна використовувати суворі кліматичні умови цих регіонів. [39]

Клімат має безпосередній вплив на потужність і сезонність туристичних потоків та стає природним регулятором цінової політики туристичних підприємств в різних країнах світу. Саме завдяки зміні кліматичних показників в туризмі та рекреації використовується термін «мертвий сезон». Це період протягом року коли попит на туристичні послуги в туристичних регіонах світу є мінімальним. Ї змушує туристичні підприємства знижувати ціни та вживати заходів щодо розвитку альтернативних напрямків туристичної діяльності. "Рекреаційно-туристичну оцінку кліматичних і погодних туристичних ресурсів території необхідно проводити із урахуванням комплексу погодно-кліматичного показників. Найважливішими серед яких є: сумарна радіація, атмосферний тиск, пересічна температура повітря (місячна і річна) та його вологість, пересічна кількість опадів протягом сезонів, панівні та місцеві вітри, баричні та термічні добові амплітуди, геомагнітна активність.

Усі погодно-кліматичні відмінності за ступенем їх впливу на розвиток туризму та рекреації прийнято поділяти на кілька класів комфортності: комфортний, сезонно комфортний, субкомфортний і дискомфортний.

Комфортний і сезонно комфортний погодно-кліматичні комплекси створюють зони суб'єктивно приємних тепловідчуттів без ознак переохолодження чи перегріву. У межах таких зон виникають сприятливі умови для організації масових видів рекреаційно-туристичної діяльності, в першу чергу, пляжно-купального відпочинку. [32]

Вплив гідрологічних особливостей території на розвиток туризму і рекреації. Гідрологічні об'єкти поєднані із комфортними погодно-кліматичними умовами в наш час перетворилися у визначальний чинник розвитку рекреації і туризму. Води світового океану (океани та моря), води суходолу (озера, великі та малі річки, водосховища) стали одними із вирішальних чинників інтенсивного розвитку рекреації та туризму в більшості рекреаційно-туристичних регіонів світу.

Наразі найбільшим попитом для розвитку рекреаційно-туристичних систем користуються морські й океанічні узбережжя для яких притаманний м'який клімат в поєднанні із зручними пляжами. Таке поєднання може перетворювати місцеві (локальні) рекреаційно-туристичні комплекси, на рекреаційно-туристичні мегаструктури планетарного масштабу. На "узбережжях теплих морів", наразі зосереджується до 80 % загального обсягу туристів та рекреантів світу.

Найбільше рекреаційно-туристичне значення мають такі «теплі моря»: Середземноморський басейн, Карибський басейн, Каліфорнійське узбережжя Північної Америки, південно-східне узбережжя Австралії й Океанія. Швидкими темпами росте роль узбереж країн Південно-Східної Азії та Південної Африки.

Необхідно зазначити, що окрім безпосереднього використання в рекреації водні ресурси активно залучаються для побутового обслуговування туристів та рекреантів. Тому наявність (відсутність, обмеженість) доступу до прісних вод є вагомим лімітуючим чинником розвитку туризму та рекреації. Тому у вододефіцитних туристично-рекреаційних регіонах необхідно налагоджувати опріснення вод, їх повторне використання, очищення тощо.

Отже природні умови та ресурси мають істотний вплив на розвиток туризму і рекреації. Вони можуть як безпосередньо використовуватись у рекреаційно-туристичній діяльності так і лімітувати розвиток рекреаційно-туристичних комплексів, продукувати додаткові витрати для їх розвитку. Тому розвиток туризму і рекреації повинен ґрунтуватись на основі раціонального планового природокористування.

1.4. Теоретико-методологічні аспекти дослідження.

Значний вплив природних рекреаційно-туристичних ресурсів на розвиток туризму і рекреації знайшов своє відображення в науковому доробку українських та зарубіжних вчених.

Структурно-логічна модель дослідження передбачає: - з'ясування географічної сутності природно-рекреаційних ресурсів, їх класифікації та ролі в розвитку туризму та рекреації; - дослідження особливостей географічного положення Вижницького району та його забезпечення природними рекреаційно-туристичними ресурсами; - аналіз природно-заповідного фонду району та вивчення можливостей його використання для розвитку рекреації та туризму; - значна увага в роботі приділяється вивченню сучасного стану розвитку туризму та рекреації в регіоні а також дослідженню сформованої наразі туристичної інфраструктури як важливого чинника ефективного використання наявного природного рекреаційно-туристичного потенціалу району; - окрім того в роботі виявлено актуальні проблеми використання природно-рекреаційних ресурсів та запропоновано шляхи їх вирішення.

При написанні роботи використовувались наступні методи:

- Метод аналізу літературних джерел - для вивчення суспільно-географічної сутності природних рекреаційно-туристичних ресурсів, уточнення даних про іт чи інші рекреційно-туристичні ресурси Вижницького району;
- Картографічний метод для виявлення особливостей територіального розміщення природних рекреаційно-туристичних ресурсів, визначення їх концентрації в розрізі окремих територіальних громад;
- Статистичні методи дослідження використовувались для дослідження сучасно стану рекреаційно-туристичних ресурсів та виявлення загальних тенденцій розвитку рекреаційно-туристичного комплексу району;
- SWOT – аналіз використовувався для виявлення актуальних проблем розвитку туризму та рекреації у Вижницькому районі та розробки пропозицій щодо інтенсифікації їх розвитку в майбутньому.

Отже теоретико-методичний апарат використаний при проведенні даного дослідження дозволяє розкрити різноманітні аспекти використання наявних у Вижницькому районі природних рекреаційно-туристичних ресурсів.

Висновки до розділу 1.

Природні рекреаційно-туристичні ресурси мають складну структуру та класифікаційні ознаки. В багатьох випадках їх наявність а також кількісні та якісні характеристики є визначальним для формування та розвитку рекреаційно-туристичного комплексу регіону.

Природні рекреаційно-туристичні ресурси мають значний вплив на розвиток туризму і рекреації. Вони можуть як безпосередньо використовуватись у рекреаційно-туристичній діяльності так і лімітувати розвиток рекреаційно-туристичних комплексів, продукувати додаткові витрати для їх розвитку. Тому розвиток туризму і рекреації повинен ґрунтуватись на основі раціонального планового природокористування.

Розділ 2. ПРИРОДНІ УМОВИ ТА РЕСУРСИ ВИЖНИЦЬКОГО РАЙОНУ

2.1. Географічне положення Вижницького району та його вплив на розвиток рекреації та туризму.

Вижницький район вигідне географічне положення, що створює сприятливі умови для формування тут різноманітних природних рекреаційно-туристичних ресурсів та розвитку рекреаційно-туристичного комплексу.

Район розташований на південному-заході Чернівецької області. Він займає площу майже 1,9 тис. кілометрів квадратних. Загальна чисельність населення району станом на 2022 рік становить 90,7 тисяч осіб. До його складу наразі входить територіальних громад. (Додаток А)

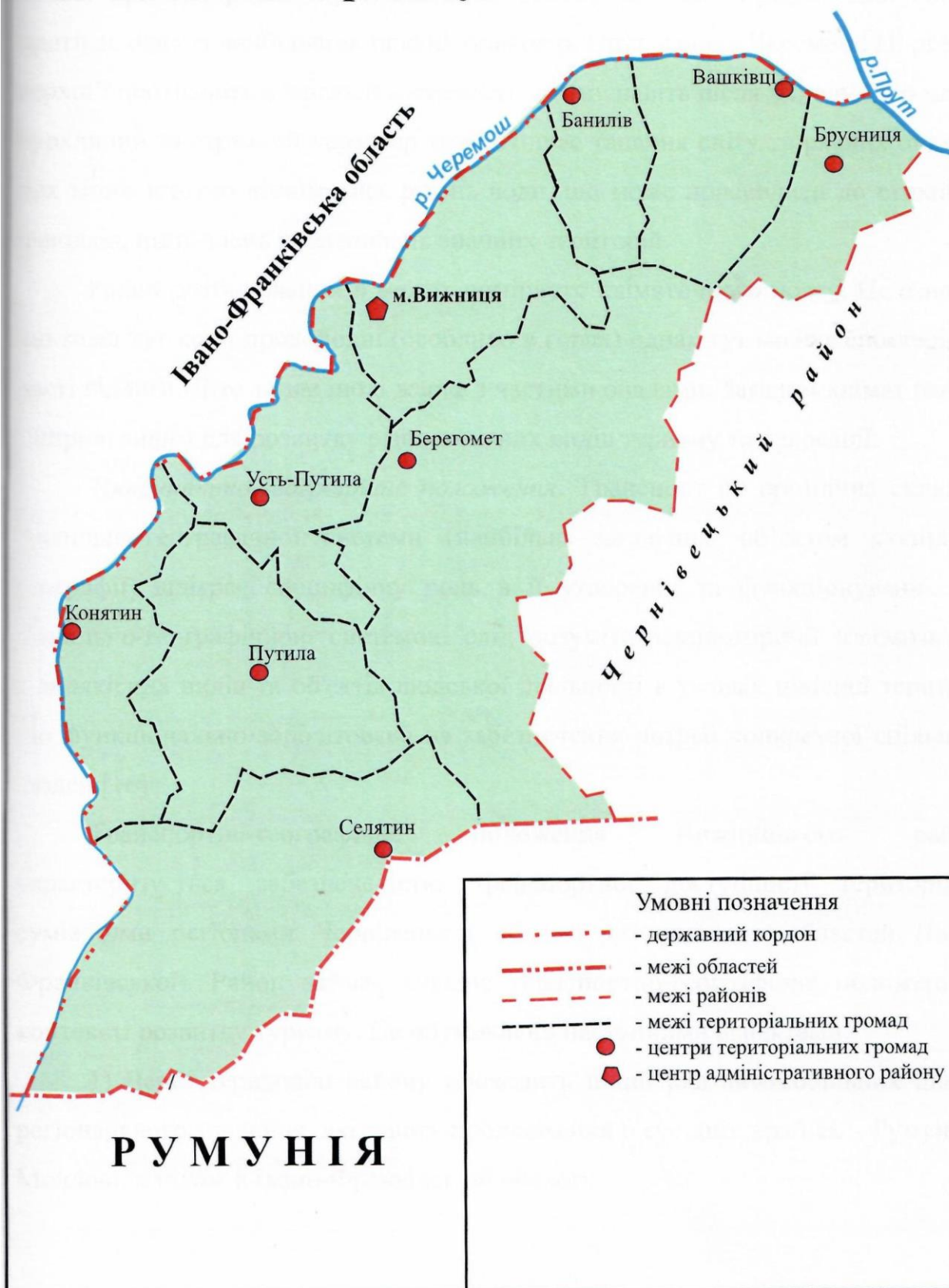
На півдні в межах Селятинської та Берегометської територіальних громад район межує з Румунією. На заході вдовж річок Білий Черемош та Черемош із Івано-Франківською областю. На сході район межує із Неполоківцевою, Мамаївською, Сторожинецькою та Красноільською територіальними громадами Чернівецького району, Чернівецької області. (Рис. 2.1.)

Відстань від районного центру м. Вижниця до обласного центру м. Чернівці становить близько 55 кілометрів (по прямій).

Фізико-географічне положення. Практично вся територія Вижницького району розташована в межах Карпатської геосинклінальної області, а саме в межах зовнішньої та внутрішньої зон Передкарпатського тектонічного прогину, та в межах Скибової складчасто покривної зони, Кросненської зони, Чорногірської та Рахівської тектонічних структур Українських Карпат. Таке геолого-тектонічне положення сприяє формуванню тут різноманітних родовищ мінеральних вод, скель, печер та інших геологічних та тектонічних структур які можуть використовуватись як атракції для розвитку рекреації та туризму.

Складна геолого тектонічна структура сприяла формуванню тут різноманітних форм рельєфу (височин, рівнин, гір), що також дозволи сформувати мальовничі ландшафти які можуть активно залучатись для розвитку

Географічне положення Вижницького району.

туризму та рекреації.

В гідрологічному відношенні територія району відноситься до басейну найбільшої річки Європи р. Дунай. В межах району розташований витік його правої притоки річки Сірет. На межі району та Івано-Франківської області протікає одна із найбільших правих приток р. Прут – річка Черемош. Ці річки у верхів'ї протікають в гірській місцевості а тому навіть після виходу з гір мають бурхливий та стрімкий характер течії. Підчас танення снігу та рясних опадів в них може істотно підніматись рівень води, що може призводити до стихійних паводків, підтоплень та затоплень значних територій.

Район розташований в межах помірного кліматичного поясу. Це означає, що зими тут хоч і прохолодні (особливо в горах) однак тут можна спостерігати часті відлиги. Літо тепле іноді жарке з частими опадами. Загалом клімат району є сприятливим для розвитку різноманітних видів туризму та рекреації.

Транспортно-географічне положення. Транспорт як органічна складова суспільно-географічної системи (найбільш загальним об'єктом суспільної географії) відіграє специфічну роль в її утворенні та функціонуванні. Під суспільно-географічною системою слід розуміти закономірний взаємозв'язок різноякісних видів та об'єктів людської діяльності в умовах цілісної території, що функціонально зорієнтована на забезпечення потреб конкретної спільності людей.[16]

Транспортно-географічне положення Вижницького району характеризується забезпеченістю транспортної доступності території із суміжними регіонами Чернівецької області та суміжних областей (Івано-Франківської). Район займає вигідне транспортно-географічне положення в контексті розвитку туризму. Це обумовлено наступними аспектами:

1) Через територію району проходить цілий ряд автомобільних шляхів регіонального значення, які мають продовження в сусідніх країнах – Румунії та Молдові, а також в Івано-Франківській області;

2) В межах району сформувалась досить розвинена мережа залізничних колій, які донедавна використовувались для організації пасажирських перевезень,

однак через низькі економічну ефективність таких перевезень зазра вони відсутні;

3) В обласному центрі м. Чернівці працює аеропорт, який має статус міжнародного.

Найважливішим транспортним центром району є м.Вижниця. Даний населений пункт – розташований на відстані 55 кілометрів на захід від обласного центру міста Чернівці та в передгір'ї Покутсько-Буковинських Карпат. Вижницю ще називають воротами в карпати Місто відоме як значним потенціалом природних рекреаційно-туристичних ресурсів так і наявністю великої кількості об'єктів історії та культури. Сумарно вони створюють сприятливі умови для розвитку туризму та рекреації. До міста, ще за часів Австро-Угорщини було прокладено залізничну колію, однак наразі пасажирське залізничне сполучення відсутнє. Головними автомобільними дорогами якими туристи можуть прибути до зазначеного рекреаційно-туристичного центру є: автодорога Р-62 (Вижниця – Берегомет – Сторожинець - Чернівці); а також місцева автомобільна борога Т-2601 (Вижниця – Вашківці – Брусниця – Стрілецький Кут - Чернівці) а також а також з території сусідньої області (Івано-Франківська) через річку Черемош атомобільний шлях Т-0904 (Кути – Рожнів - Заболотів). [32]

Отже Вижницький район займає вигідне географічне положення щодо формування природних рекреаційно-туристичних ресурсів, що створює сприятливі умови для їх ефективного використання.

2.2. Природні умови та ресурси Вижницького району як чинник розвитку рекреації та туризму

2.2.1. Географічне положення та рельєф Вижницького району.

Вижницький район розташований у південно-західному регіоні області, на кордоні з Румунією, у найвищій частині Українських Карпат. Територія району становить 900 кв.км. Відстань до обласного центру становить 120 км. Район має

пряме сполучення з сусідньою Румунією через 2 пропускні пункти, один з яких надає можливість переїзду легковим транспортом.

По характеру рельєфу більша частина території Вижницького району – гірська місцевість, яка розташована на крайньому південному заході Чернівецької області. Тут знаходяться найвищі гірські вершини Буковинських Карпат - гори Яровиця (1574 м), Жупани (1488 м), Чорний Діл (1452 м).

Рельєф гірської частини району – типово гірський із пересічними висотами від 500 до 1580 м над рівнем моря. Рівних місць в горах мало і вони розташовуються переважно на невисоких терасах річок Черемош, Путила, Верхній Серет та інших.[6]

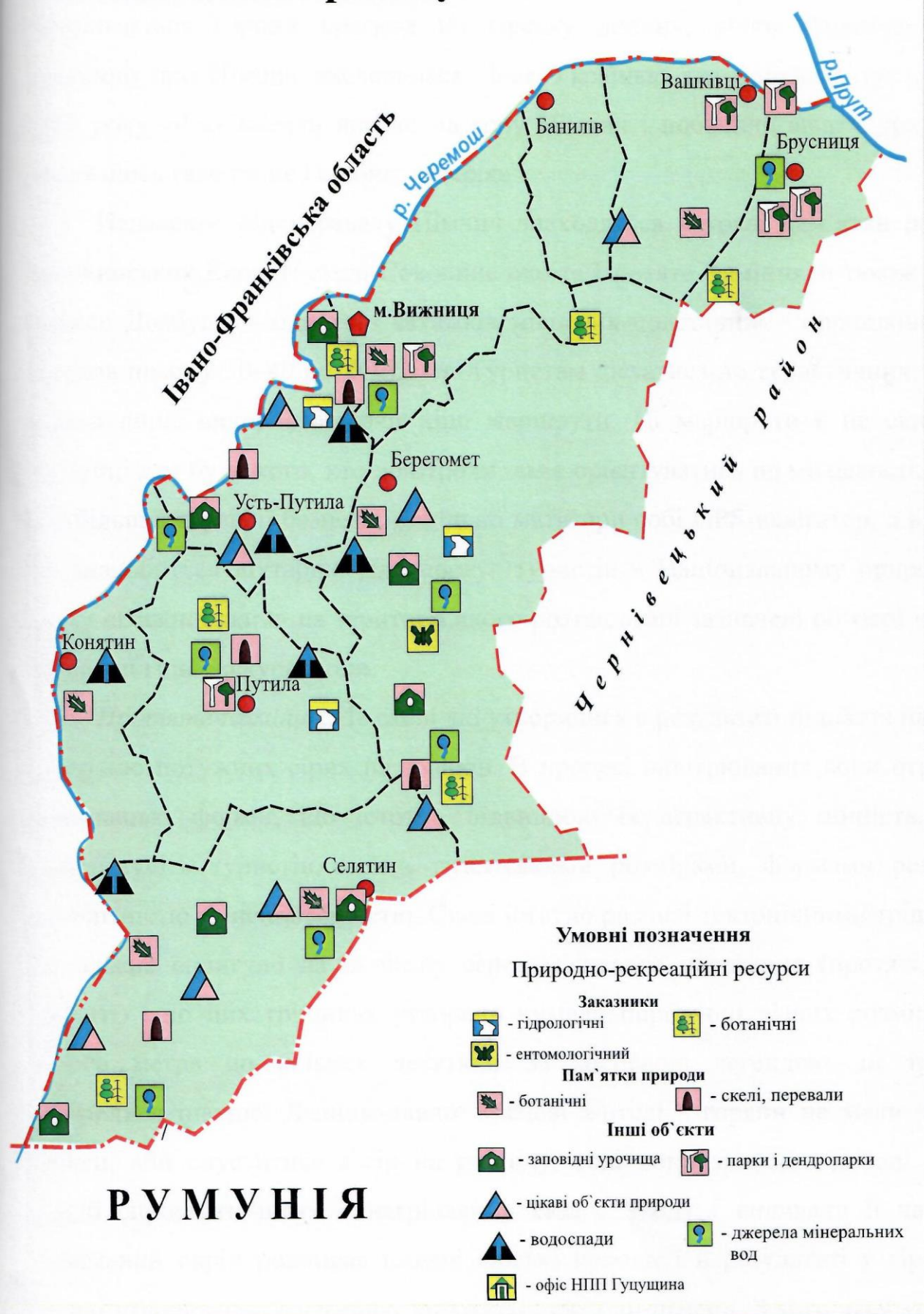
У межах долини річки Черемош можна простежити крім заплави ще й 9 терас, які можуть підніматись до висот 140 м над руслом річки. У зв'язку із значним похилом та особливостями гірських порід які формують такі долини на їх схилах і терасах інтенсивно розвиваються зсуви. Долина річки Черемош від села Усть-Путила до міста Вижниця прорізує всі Скибові Карпати, утворюючи вузьку місцями каньйоно-подібну долину із бурхливою течією та чарівними ландшафтами. Такі умови є сприятливими для формування тут значного природного рекреаційно-туристичного потенціалу. (Рис.2.2)

Невеликі плоскі ділянки на території району зустрічаються також на сідловинах, які з'єднують окремі гірські вершини.

Материнськими породами гірської зони Буковинських Карпат є глинисті сланці морського походження які відносяться до давнього (третинного) віку. В багатьох місцях, сланці змінюють піщаники такого ж походження. Закономірні чергування цих порід формують так званий карпатський фліш.

До основних орографічних та геологічних туристичних принад Вижницького району належать:

Рекреаційно туристичні ресурси Вижницького району.

Перевал Німчич (586 м) – дана орографічна форма Вижницького району належить до найбільш мальовничих місць у Буковинських Карпатах, ту також знаходиться знаходиться однойменний туристичний комплекс. З перевалу відкривається гарний краєвид на гірську долину, річки Черемош. Дуже поетично про Німчич висловилася Леся Українка, яка побувала тут у липні 1901 року. «Раз заїхали високо на гору Німчич і побачили звідти при заході сонця щось таке гарне і срібне, як мрія».

Недалеко від перевалу Німчич знаходяться яскраві пам'ятки природи Буковинських Карпат: скелі Соколине око та Протяте Каміння; а також печера Олекси Довбуша – одного з ватвжків місцевих повстанців – опришківя, який керував ними у 30–40 рр. XVIII ст. Туристам дістатися до туристичних принад можна лише використовуючи піші маршрути. Ці маршрути є не складні й доступні для будь-кого, хто хоч трохи вміє орієнтуватись на місцевості, проте, для більшої гарантії безпеки, доцільно мати при собі GPS-навігатор, а в печері ще знадобиться ліхтарик. Для послуг туристів в Національному природному парку «Вижницький» на території якого розташовані зазначені об'єкти є також досвічені гіди-екскурсоводи.

Протяте Каміння. Це скелі які утворилися в результаті підняття на денну поверхню потужних сірих пісковиків. В процесі вивітрювання вони отримали чудернацькі форми, що істотно підвищило їх атрактивну цінність. Вони принаджують туристів своїми гігантськими розмірами, формами рель'єфу, монолітністю та неповторністю. Скелі істотно розбиті тектонічними тріщинами що власне вплинуло на їх назву серед місцевого населення (протяті, тобто пробиті) і по цих тріщинах утворено чимало порожнин різних розмірів: від одного метра до кількох десятків. За місцевою легендою, ці тріщини утворилися інакше. Давним-давно, місцеві жителі - горяни не мали зручної дороги, аби спуститися з гір на рівнину, тоді вони знайшли доволі легкий спосіб спростити шлях – нагрівали у казанах воду і виливали її на скелі. Отриманий окріп розмивав піщані гірські породи і в результаті у гірському масиві утворювалися невеликі «протяті» проходи-печери. З того часу урочище має назву – «Протяте Каміння».

Найпривабливішою для туристів в урочищі – є гігантська десятиметрова кам'яна арка яка отримала назву «Соколине око» (Пн. 48°09'55", Сх. 25°09'37" або у частках градусів: Пн. 48.165278°, Сх. 25.160278°), Цей природний витвір рельєфу є рідкісною формою карсту в пісковиках, що утворилася на вершині 40-метрової скелі. З північного боку, у верхній частині скелі є невелика печера, що складається з трьох залів (камер). До печери можна потрапити через два входи, а два інших виходять крізь скелю через десять метрів зі східного боку.

Печера Довбуша (Пн. 48°12'59", Сх. 25°08'02" або у частках градусів: Пн. 48.216389°, Сх. 25.133889°) являє собою вертикальну похилу тріщину що утворилася в результаті тектонічних рухів в масивних пісковиках. Її розміри орієнтовно становлять: ширина 1–1,5 м, висота до 3–6 м, довжина близько 22 м. Печера названа в честь легендарного народного героя гуцульщини Олекси Довбуша – якого за справедливість та дбайливе ставлення до простих гуцулів називають гуцульським «Робін Гудом». Згідно з легендою, в 1740–41 рр. він зі своїм загonom діяв в районі сіл Підзахаричі й Розтоки. Ця печера служила для повстанців одним із притулків повстанців. Варто зазначити що печер, в яких ховався Довбуш, в Українських Карпатах є кілька. Відповідно до легенди, в одній з них він сховав незліченні скарби, які здобув під час своєї повстанської діяльності. Цілком можливо це саме тут...

Неподалік села Усть-Путилка височіє скеля *Кам'яна Багачка, або Заклята скеля*, про яку на Путильщині розповсюджена легенда: «...Володіла колись усіма багатствами цього краю жорстока поміщиця-скнара. Одного разу попросила в неї голодна вдова шматок хліба. Люта багачка жбурнула їй... каменюку. «А бодай би ти сама скам'яніла!» – гнівно відповіла їй вдова. І сталося диво: на очах у людей багачка вмить перетворилася на камінь і застигла біля дороги на березі річки Путилка».

2.2.2. Кліматичні особливості району. На кліматичні особливості будь-якого регіону впливає розміщення його у середніх широтах, що є основою для формування тут помірно-континентального клімату. Такий клімат достатньо теплий і вологий для розвитку туризму та рекреації, а комфортний період їх

оптимального поєднання тут становить 4-6 місяців. На кліматичні особливості Вижницького району значний вплив справляють Карпати, де можна простежити прояв висотно-зональних чинників формування мікроклімату.

Найхолоднішим місяцем в районі є січень, коли пересічні температури становлять 5,4 °С, у горах - біля -7,6°С (Селятин). Якщо піднятись на висоту понад 1200 м то пересічні температури опустяться нижче -10°С. Однак такі необхідно зазначити, що сильні морози з температурами нижче -15°-20°С тут хоч і трапляються але тримаються недовго. Характерними особливостями зими є часті й тривалі відлиги, що сприяють інтенсивному таненню снігового покриву. Опадів зимою випадає втричі менше за літній період. Всього за холодний період року тут випадає 250 – 300 мм і більше опадів. Переважно в зимовий період випадає сніг. Звичною картиною місцевих зимових краєвидів є, коли після сильних снігопадів північні схили гірських хребтів вкриваються 0,5 – 1,25 – метровою білою ковдрою снігу, в той же час як на південних схилах вона відсутня, або ж не затримується більше ніж на декілька днів. Тому при розробці трас лижних туристичних походів а також терміни їх організації необхідно коригувати відповідно до прогнозованої погодно-синоптичної ситуації. На безлісних крутих схилах гір при умові випадання значної кількості снігу можливе утворення лавин, що також варто враховувати при організації туристично-рекреаційної діяльності у горах Вижницького району в зимовий період часу. Кліматичні умови, що сформувались в районі сприяють використанню його рекреаційно-туристичних можливостей протягом 9-10 місяців на рік. Загалом, клімат тут помірно-континентальний, м'який, вологий. Пересічна кількість днів із сніговим покривом тут коливається від 80 (у рівнинній частині району) до 120 (в горах), тому період для розвитку гірськолижного туризму тут є досить тривалим. Аналіз температурного режиму показує, що з квітня по жовтень на території Вижниччини переважає так званий "період комфорту", який є найбільш сприятливим для організації відпочинку і протягом якого на курортах може використовуватись кліматотерапія.

2.2.3. Водні ресурси. Серед природних рекреаційно-туристичних ресурсів Вижницького району одним із ключових є водні ресурси. Глибокі річкові долини, звивистість їх русел, швидка гірська течія, нестійкість водного режиму, наявність бистрин і перепадів надають особливу своєрідність річкам Вижниччини, і хоч в основному річкова мережа району малоприятлива для розвитку масових туризму та рекреації, існують значні наразі не невикористані можливості для розробки та надання послуг з організації індивідуальних туристичних маршрутів та нетрадиційних для регіону послуг екстремального туризму із використанням наявного в межах району потенціалу водних ресурсів.

Основою формування водних рекреаційно-туристичних ресурсів Вижницького району є річки. Річкова мережа району належить до басейнів двох основних річок Чернівецької області, лівих приток Дунаю - Прута і Сірету.

Станом на сьогодні на території району протікає 1815 річок загальна протяжність яких становить 2124 км. при цьому річок, разом із струмками струмки та водотоки довжиною менше 10 км кожна, нараховується 1601, а їх загальна протяжність понад 1840км. Кількість річок довжиною понад 20 кілометрів – 12. Їх сумарна довжина 284 км.

В залежності від площі басейну річки поділяються на великі, середні і малі. До великих належать водотоки, які мають водозбірну площу понад 50 тис. км², середніх – більше 2 і до 50 тис. км² і малих – до 2 тис. км². [9,с.4]

Відповідно до цієї класифікації на території Вижницького району можна виокремити:

- 1) Дві середні річки: - р. Черемош площа басейну якої становить 47600 км² (в тому числі межах Вижницького району – 2070 км²). Її довжина становить 513 км (з яких в межах району протікає – 100 км),
 - р. Сучава має площу басейну 2400 км² (в межах району – 315 км²). Протяжність русла становить 140 км, з яких в межах району – 28 км;
- 2) 1814 малих річок загальною довжиною 2098 км. (Таблиця 2.1).

Таблиця 2.1

Класифікація річок Вижницького району

№ п/ п	Район	Всього річок		В тому числі					
		К-сть, шт.*	Загальна довжина, км*	Малі, S водозбору до 2 тис. км ²		Середні, S водозбору від 2 до 50 тис.км ²		Великі, S водозбору більше 50 тис. км ²	
				К-сть, шт.*	Довжина, км*	К-сть, шт.*	Довжина, км*	К-сть, шт.*	Довжина, км
1	Вижницький	1815	2124	1614	2098	2	54	-	-
	Разом по області:	4240	8966	4235	8360	4	316	1	290

Важливою природно-антропогенною складовою водних рекреаційно-туристичних ресурсів є ставки. До ставок відносяться штучні водойми які вміщують до 1 млн. м³ водної маси. Абсолютна більшість ставок споруджуються на малих річках або ж їх притоках, в результаті поверхневий стік даних водотоків зарегульовується. Зарегульованість річок спричиняє поступове їх замулення, яке може становити 20 – 30 % їх об'єму.[12,с.33]

Ставки Вижницького району переважно використовуються для риборозведення і лише кілька них –для технічного водопостачання аграрних та промислових підприємств. Забезпеченість територіальних громад Вижницького району ставками відображено в таблиці 2.2.

У Вижницькому районі розташовано найменша в області кількість ставок – 17, площа водної поверхні яких складає 12,8 га. Дванадцять з них відносяться до площі басейну річки Прут, з площею 7,8 га, інші п'ять - до басейну річки Сірет, з площею 5,0 га. (Таблиця 2.2)

Ресурси підземних вод обмежені. Складчасті структури Карпат, де сама будова перешкоджає утворенню будь-яких суттєвих водоносних горизонтів. Тому в різних районах гір туристам слід орієнтуватись на різні джерела водозабезпечення. Це вода із струмків, водозбірна площа яких суцільно вкрита лісами. Її можна пити та навіть лікуватись.

Таблиця 2.2.

Ставки Вижницького району

Територіальні громади	К-сть і площа ставків шт/га	Дані про ставки			
		№ п/п	Басейн річки	Площа, га	Фактичний користувач (відомча належність)
1	2	3	4	5	6
Вижницька	3/1,0	1	Прут	0,4	Територіальна громада
		2	-//-	0,25	-//-
		3	-//-	0,35	-//-
Вашківецька	3/3,0	1	Прут	1,6	Територіальна громада
		2	-//-	1,2	-//-
		3	-//-	0,2	-//-
Селятинська	2/1,0	1	Сірет	0,11	Територіальна громада
		2	-//-	0,98	
Брусницька	3/12,0	1	Прут	3,0	Територіальна громада
		2	-//-	5,25	-//-
		3	-//-	3,75	-//-
Банилівська	3/ 2,0	1	Прут	0,75	Територіальна громада
		2	-//-	1,0	-//-
		3	-//-	0,25	-//-
Усть-Путильська с/р	1/0,3	1	Прут	0,3	Територіальна громада
Путильська	3/ 4,0	1	Сірет	1,5	Територіальна громада
		2	-//-	1,0	-//-
		3	-//-	1,5	-//-
Конятинська	1/0,5	1	Прут	0,5	Територіальна громада

Як правило, води в Буковинських Карпатах – цілющі і відзначаються багатством та різноманітністю. Ці джерела мінеральних вод, які досліджені, активно використовуються для споживання.

2.2.4. Флорестичні ресурси. Рослинний покрив Вижницького району зазнав значних антропогенних змін, адже при високій щільності населення більша частина земель зазнала тих чи інших впливів економічної діяльності населення. Однак, ландшафтні ресурси краю, особливо в Українських Карпатах зберегли свою привабливість для туристів та рекреантів а також певну автентичність. Значна частина території району давним давно була вкрита переважно широколистяними лісами у рівнинній та передгірній зонах, тоді як мішані ліси переважали в межах у низькогір'я Покутсько-Буковинських Карпат а хвойні ліси у середньогір'ї, для високогір'я притаманне поширення лучної рослинності.

Для збереження та охорони рідкісних рослин, тварин та їх угруповань в Буковинських Карпатах було створено значну кількість заповідних об'єктів, в межах яких охороняється цілий комплекс рідкісної та зникаючої рослинності і фауни. Це питання буде більш детально розкрито в наступному параграфі.

Покутсько-Буковинські Карпати формують вкрай різноманітну та привабливу для розвитку туризму та рекреації природно-антропогенну ландшафтну структуру. Тут спостерігається гармонійне сполучення опуклих контурів хребтів, з полонинами та хуторською системою розселення, які чергуються із ділянками мішаних та хвойних лісів. Такі ландшафти отримала влучну назву Гуцульського природно-етнічного ландшафту.

На даний час лісистість Вижницького району оцінюється в майже 33%. В той же час на сіножаті та пасовища які зазнали різного ступеня пасквільної (пасовищної) дегресії припадає приблизно 15% території. Решта території району займають сільськогосподарські угіддя в межах яких домінуючою формою є рілля. Окрім сільськогосподарських територій тут значну частину площі району займають поселенські та промислові комплекси, природні та штучні водойми. Необхідно зазначити, що рівнинну та підгірну частину регіону прийнято відносити до лісопольових і поселенсько-промислово-польових ландшафтів. Тоді як в горах домінують лісові та лісолучні рослинні угруповання. В лісах рівнинної частини району та передгір'я найважливішими видами рослин є бук, граб, дуб, тополя, вільха, верба. Іноді тут зустрічається ялина Європейська і тільки окремими місцями сосна. В той же час із підняттям в гори можна спостерігати поступову зміну широколистяних дерев на хвойні: ялина, ялиця (смерека), ще вище ліси змінюються лучною рослинністю.

Фауністичні ресурси Вижницького району. Даний тип природних рекреаційно-туристичних ресурсів представлений цікавим для розвитку туризму та рекреації тваринним світом, який охоплює: 303 види тварин, в тому числі 50 видів риб, 17 видів земноводних та 12 видів плазунів. Вони можуть використовуватись як для розвитку пізнавального туризму так і мисливських цілях. Відомо, що мисливське угіддя "Буковинське" є одним із найбагатших за

видовим складом тварин мисливських угідь в Україні. Пересічна щільність мисливських видів тварин в районі у 3-5 рази вища за відповідні показники прилеглих територій. Тому одним із перспективних напрямків розвитку рекреаційно-туристичного комплексу району є використання цієї місцевості для організації спортивно-мисливського полювання, зокрема шляхом проведення турів для вітчизняних та іноземних мисливців-спортсменів. Враховуючи обмеженість сервісних можливостей парку, слід орієнтуватись на такі національні типи полювання, які ще не набули значного поширення в Західній Європі і які рекомендують вітчизняні дослідники, - полювання з гончими на зайця, полювання з борзими на зайця і лисицю, комбінування двох перших видів полювання, полювання на копитних. В обмеженій кількості (3-4 полювання на сезон) можуть проводитись облавні полювання на копитних і хижих звірів. Організація мисливського туризму для іноземців повинна враховувати історичні особливості національного полювання, що, як свідчить зарубіжний досвід, приносить більше морального задоволення і створює ефективну рекламу.

Враховуючи особливості забезпечення Вижницького району біологічними ресурсами можна констатувати, що великий потенціал для розвитку тут має сільський зелений туризм, а також екологічний туризм, лісові пішохідні маршрути, спортивне рибальство на річках та водоймах в тому числі і штучних, спортивне полювання. Цікавим напрямком організації рекреаційно-туристичної діяльності в межах району має, збирання ягід та лікарських рослин, які все більше стають об'єктом цікавості у туристів та рекреантів.

Мінералогічні ресурси. Мінералогічні ресурси Вижницького району включають значну кількість якщо враховувати площу району, родовищ мінеральних вод та грязей. Цьому сприяє складна геологічна будова території, з якою пов'язані практично невичерпні запаси різноманітних за фізико-хімічним складом та рекреаційними властивостями лікувальних мінеральних вод, що можуть використовуватись для лікування багатьох захворювань.[8,с.40]

Висновки до розділу 2. Вижницький район розташований на південному заході Чернівецької області та має вигідне природно-географічне та

транспортно-географічне положення щодо формування та використання природних рекреаційно-туристичних ресурсів. В результаті на території району сформувався потужний природний рекреаційно-туристичний потенціал що створює сприятливі умови для розвитку рекреаційно-туристичного комплексу. В межах району є значна кількість унікальних природних ресурсів, які мають значну атрактивну цінність та привабливість для здійснення туристичних подорожей.

Розділ 3. СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЇ ТА ТУРИЗМУ У ВИЖНИЦЬКОМУ РАЙОНІ.

3.1. Забезпеченість району закладами туристичної інфраструктури та їх використання в рекреаційно-туристичній діяльності.

Вижницький район здавна славиться своїми значними рекреаційно-туристичними ресурсами та активним розвитком свого рекреаційно-туристичного комплексу. Цьому сприяє наявність тут значної кількості різноманітної туристичної інфраструктури

Готельно-туристичний комплекс «Мигово»

Комплекс розташований на висоті 740 м над рівнем моря. Завдяки природнім умовам та вигідному розташуванню, сніг випадає тут рано та в достатній для катання кількості. Сезон зазвичай триває від грудня до середини квітня.

До інфраструктури комплексу гірськолижного комплексу "Мигово" входять: 4 готелі з номерами різних категорій:

- ["Саторі"](#) (8 номерів);
- "Карпатська вежа" (31 номер);
- ["Гірський світанок"](#) (39 номерів);
- "VIP-котеджі" (6 номерів).

Для потреб харчування туристів тут працюють:

- ресторанний комплекс ["Гетьман"](#). В його структурі наявні 2 обідні зали: паб "Хотинський зал" та бістро яке надає послуги харчування традиційної української кухні. Окрім того на території комплексу для потреб туристів є:

- піцерія яка пропонує для гурманів піцу на дровах, а також гарячі страви та напої;
- колиба що може вмістити 80 туристів. Тут туристи можуть скоштувати страви традиційної української кухні;
- відкриті кафе які працюють в зимовий сезон біля витягів.

Для задоволення спортивних атракційних потреб тут споруджені:

- гірськолижні витяги від яких прокладено гірськолижні траси різного рівня складності. Для задоволення гірськолижних потреб тут працюють снігові гармати та ратраки. Для катання в нічну пору доби працює нічне освітлення;

- Для послуг туристів тут працює 5 прокатів гірськолижного спорядження (по 1 біля адміністрації гірськолижного комплексу та витягів, а 3 прокати є біля готелів);

- В межах комплексу працює 3 гірськолижні школи: "Мигово", "Каштан" (Чернівці); "Гірськолижний клуб". Для потреб гірськолижників початківців працює відокремлений учбовий майданчик.

- Окрім основних атракцій для потреб туристів наявні наступні розваги: ковзанка взимку, роллердром влітку; сауни у деяких готелях; два відкриті басейни; ігровий зал, в якому рекреанти, при бажанні, можуть зіграти більярд, настільний футбол, дартс, аерохокей, настільний теніс. Для тих хто має бажання по вправлятись у влучній стрільбі працює тир, для зручності зв'язку із світом - інтернет-кафе. Для розваг дітей дитячий майданчик;. Окрім того туристи можуть скористатись відпочинковими зонами в лісі де розміщені альтанки з мангалами. Для послуг туристів тут також є канатне містечко (лазанка), скеледром.

- При бажанні, адміністрацією організовуються: екскурсії, а також рафтинг, риболовля, пейнтбол, поїздки в гори на бронетехніці, катання на конях, походи в гори гори Кичера, Стіжок, Мендришорівка, Говерла, Петрос, Піп Іван та ін.

Для бажаючих придбати на пам'ять сувеніри працює 2 сувенірні магазини.

Територія гірськолижного комплексу охороняється цілодобово, працює паркінг на території комплексу він (платний) та при в'їзді (безкоштовний).

Умовні позначення:

1. Адміністрація комплексу "Мигово" 2. Готель "Саторі" 3. Готельний комплекс "Карпатська Вежа" 4. Готельний комплекс котеджного типу "Гірський Світанок" 5. Готель котеджного типу "Норіс" ("VIP-котеджі") 6. Гірськолижний спуск (1300 м) 7. Гірськолижний спуск (1100 м) 8. Гірськолижний спуск (600 м) 9. Траса для сноутюбу (250 м) 10. Витяг бугельний канатний (1100 м) 11. Витяг бугельний канатний (600 м) 12. Навчальний майданчик 13. Мультиліфт (150 м, навчальний майданчик) 14. Мультиліфт (150 м, сноутюб) 15. Ресторанний комплекс "Гетьман" 16. Розважальний комплекс 17. Льодовий майданчик 18. Прокат гірськолижного спорядження №1 19. Прокат гірськолижного спорядження "Прокатний двір" 20. Пункт видачі сноутюбів 21. Каса для бугельних витягів та сноутюбу 22. Медичний пункт 23. Відкритий дитячий майданчик, скеледром, канатний парк 24. Паркінг 25. Альтанки 26. Волейбольний майданчик, поле для міні-футболу (готельний комплекс "Гірський Світанок") 27. Охорона 28. Ресторан "Колиба" 29. Магазин сувенірів 30. Готель "Едельвейс" (не входить до комплексу)

Адреса: вул. Гірськолижна,1; с.Мигове, Берегометської ОТГ, Вижницького району, Чернівецької облсті.

3.2. Динаміка розвитку туризму та рекреації в районі на початку XXI століття.

Розвиток туризму і рекреації у Вижницькому районі істотно залежить від сукупності впливу різноманітних чинників. Перш за все це залежить від рівня розвитку туристичної інфраструктури. Головною умовою розвитку останньої є залучення інвестицій спорудження та в розвиток нових рекреаційно-туристичних об'єктів.

На перевалі Німчич розпочато будівництво сучасного гірськолижного курорту та вже введено в експлуатацію першу його чергу. Розбудова наразі призупинена так як в Україні спостерігається фінансово-економічна криза спричинена російською агресією.

Наявність цього комплексу та гірськолижного комплексу в с. Мигово дозволяє одночасно у Вижницькому районі займатись гірськолижним спортом близько 1200 осібам. Щорічно в район з метою заняття гірськолижним спортом приїжджає до 25000 тисяч туристів.

Протягом 2015-2018 роках в районі можна було спостерігати істотне зростання популярності різних видів активного зимового відпочинку. За цей час кількість осіб які відвідали район в зимовий період зросла в 1,8 рази. Найбільше на Вижниччині гірськолижників було у 2018 році – понад 28000 осіб. У 2014-2015 роках можна було простежити певне скорочення чисельності відпочивальників. Це було спричинене початком російської агресії та як наслідок істотної економічної кризи, не визначеності громадян України у власному майбутньому і т.д.

Слід зазначити, що Вижницький район після 2015 року і до 2020 року в відвідувало все більше і більше населення з рекреаційно-туристичною метою. (Див. табл.. 3.2.)

Отже протягом 2010-2019 років кількість туристів та рекреантів у районі зросла на майже на 45%, що забезпечує пересічний приріст за рік на рівні 6,4%, що майже в три рази вище ніж зростання протягом цього часу валового національного продукту України. Необхідно виокремити певні не відповідності між зростанням чисельності туристів та зміною валової вартості наданих їм туристичних послуг. За період 2010 по 2019 рік валова вартість наданих туристичних послуг мала постійну позитивну динаміку та зросла з майже 2,9 млн. грн. до понад 3,9 млн. грн., (приріст 34,4 %), при пересічно річному зростанні 5,6%. З цей же час кількість туристів зросла 42,8% (пересічний приріст за рік 6,2 %).

Таблиця 3.2.

**Кількість зареєстрованих туристів, які відвідали туристичні заклади
з 2010 – 2019 роки.**

Рік	Кількість туристів, що відвідали тур. заклади р-ну.	Сума наданих туристичних послуг, грн.	Виділено коштів на розвиток туризму, грн.
2010	9891	2896725	19,5 тис.
2013	10472	3115638	25,8 тис.
2014	7877	348244	15 тис.
2015	6464	3544242	5 тис.
2016	10621	3824221	5 тис.
2017	12012	3942142	120 тис.
2018	14114	32212444	196 тис.
2019	15241	3010479	50 тис.

Протягом осінніх (до воєнних та до ковідних) років у районі спостерігається стійке зростання чисельності туристів та. Важливим є також і те , що з року в рік зростає кількість іноземних громадян, віддають перевагу відпочинку на території Вижницького району.

Для залучення іноземних туристів, перш за все із сусідніх країн Європи Румунії, Молдови, Польщі, Угорщи необхідно використовувати наявний на території Вижниччини рекреаційно-туристичний потенціал.

Одним із перспективних напрямків розвитку туризму і рекреації у в Вижницькому районі є формування та розвиток туристично-краєзнавчих

стежок, які можуть використовуватись як для національно-патріотичного виховання учнів місцевих шкіл так і для надання певних рекреаційно-туристичних послуг як громадянам України так і іноземцям. На сьогоднішній день районі розроблено та пропонується туристам три туристично-пізнавальні тематичні маршрути.

Літературний маршрут. 1. Розпочинається в с. Підзахаричі, де народився діяч Д.Харов'юк – відомий український письменник новеліст, який працював учителем, та проводив активну громадську діяльність; наступним об'єктом є літературно - мистецька світлиця села, Розтоки – в якому народилась лауреат національної премії ім. Т. Г Шевченка М. Матіос (Розтоківська ЗОШ), 2. Відвідування с.Киселиці, де народився та працював відомий український літературний діяч В. Вознюк, який є членом спілки письменників України, завідує літературно - меморіальним музеєм Ольги Кобилянської; відомі своїми рекреаційно-туристичними ресурсами і селище Путила – в якому розміщено музей - садибу, де народився поет, який носить почесний титул «буковинський соловій» Юрій Федькович, в селі Сергії - жив батько народної освіти на Буковині, відомий учитель та громадський діяч, крайовий шкільний інспектор, у період ЗУНР - її віце - президент Омелян Попович;

Історико – краєзнавчий маршрут. 1. Також розпочинається с. Підзахаричі – з відвідування музею мистецьких робіт народної майстрині та художниці Ксенії Колотило, після чого пропонується відвідати туристам музей етнографії та краєзнавства Гуцульщини, оглянути церкву Успенія Богородиці і та дзвінницю (1841р); в селі Мариничі туристи зможуть відвідати музей села Мариничі який розташований в навчально - виховному комплексі «Родина»; у селі Усть - Путила для задоволення сакральних та пізнавальних потреб туристів церква Святої Параскеви із дзвіницею (1881р); 2. Наступним етапом мандрівки є відвідування села Конятин в якому можна побачити церкву Святого Василя (1790р); в селі Яблуниця туристи можуть відвідати музей писанки та церкву Святого Миколая, яка була споруджена у 1886р.; 3. Для потреб туристів у селі

Сергії - музей історії села; музей - садиба Лук'яна Кобилиці (хутір Красний Діл; с. Селятин - музей загону ЮДП; с. Шепіт - музей бойової слави;

Природно – заповідний маршрут. Передбачає відвідування наступних природно-заповідних об'єктів: «Протяте каміння», скеля «Камінь Довбуша» а також «Печеру Довбуша» після чого туристи спускаються на перевал Німчич та далі в с. Підзахаричі. Наступного дня для відвідування туристів пропонується Заповідне урочище «Товарниця» оглянути «Петрашівську стінку» (с. Петраші), а також камінь «Жабу» в селі Мариничі); та «Закам'янілу багачку» що розташована неподалік села Усть – Путила, завершується мандрівка другого дня в урочищі «Павлюкове» (ке таож розташоване в межах с. Усть - Путила) та водоспаду «Бісків»; На третій день мандрівки пропонується відвідати «Водоспад Паркулина», оглянути смереки біля садиби Лук'яна Кобилиці в селі Сергії провідати ландшафтний заказник «Боргиня» в цьому ж селі та водоспад «Сучавський» (с. Шепіт). Мандрівка продовжується відвідуванням озера «Гірське Око» що розташоване в Черемошському лісництві. На четвертий день подорожі ми відвідаємо гірське озеро природного походження «Буковинське око»; та повернемось на перевал Німчич, З перевала туристам відкривається широка мальовнича панорма гірської долини, в межах якої протікає бурхлива річка Черемош.

Висновки до розділу 3. Вижницький район наразі характеризується істотним розвитку різноманітних видів рекреаційно-туристичної діяльності. Цьому сприяє високий рівень забезпеченості району різноманітними об'єктами туристичної інфраструктури. Перш за все на території району розташовано 2 гірськолижних комплекси: перевал Німчич та Мигово. Необхідно зазначити, що розвиток туризму в районі найбільше залежить від соціально-економічних чинників, зокрема темпів економічного розвитку країни та рівня доходів населення. Останнім часом найбільший негативний вплив на розвиток туризму у Вижницькому районі має російська агресія та як наслідок зниження темпів економічного розвитку України та пріоритетів серед українських споживачів туристичного продукту.

Розділ 4. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ У ВИЖНИЦЬКОМУ РАЙОНІ.

4.1. SWOT-аналіз розвитку туризму і рекреації у Вижницькому районі.

SWOT-аналіз — являє собою процес виявлення зв'язків між найхарактернішими для рекреаційно-туристичної сфери Вижницького району можливостей, загроз, виявлення сильних сторін (переваг), та слабкостей які в сумі істотно впливають на формування та розвиток рекреаційно-туристичного комплексу. Результати такого аналізу, в подальшому можуть бути використані для розробки, формулювання та вибору стратегій розвитку рекреаційно-туристичного комплексу в межах Вижницького району.

Економічна криза, російська агресія та надмірний вплив суспільства на природне середовище, та інші соціальні негаразди, як в Україні так і в інших регіонах світу призводить до стрімких темпів зростання захворюваності і знизилась показники темпи природнього приросту населення. Тому наразі особливої гостроти набувають проблеми лікування, та оздоровлення населення що в свою чергу сприяє зростанню попиту на відповідні рекреаційно-туристичні послуги. Наявність на території Брусниці унікальних мінеральних вод, аналогів яким немає в жодній країні Європи, а також сприятливих ландшафтно-кліматичних умов Брусницька територіальна громада може вийти на міжнародний ринок рекреаційно-туристичних послуг.

Чернівецька область володіє істотним рекреаційно-туристичним потенціалом, особливо в контексті розвитку іноземного туризму. Однак наразі кількість іноземних туристів в регіоні є незначною, а тому вимагає нових всебічних наукових досліджень, які б дозволили перетворити Буковину на один із найпривабливіших для іноземців туристично-рекреаційних регіонів України. [30],

За період з 2005-2018 року Чернівецьку область з метою туризму відвідало 40761 іноземних громадян. Таким чином, пересічно за рік тут перебуває 4529 іноземних туристів. Протягом 2005-2018 років кількість іноземних туристів перевищувала за пересічні значення, а із 2010 по 2013 роки їх чисельність різко зменшилась і була нижчою за пересічні показники на 447 турист в 2010 році, а в 2013 році на 4068 туристи. Наменша чисельність туристів в регіоні була зафіксована у 2014 та 2015 роках. Це було спричинено агресією росії проти України та як наслідком відмовою іноземців відвдіувати нашу країну у зв'язку із істотним зростанням на їх думку загроз [38]. Для Чернівецької області характерні відносно високі показники зростання чисельності туристів з порівняно невеликої кількості країн. Загалом із загальної чисельності туристів на першу десятку країн громадяни яких відвідали регіон кожен рік припадає не менше 2/3 від всіх іноземних туристів. [32]. Тому важливим напрямком розвитку туризму та рекреації в Брусницькій територіальній громаді повинно стати розширення географії іноземних туристичних прибуттів. Для організаторів подорожей дуже важливо знати, що спонукає людей вирушати у подорож, якими є їхні мотиви. Нині люди подорожують у межах своєї країни чи за кордоном із багатьох причин, проте чи не найпоширенішою з них є туризм. [53]. Зважаючи на це, аналіз та оцінка рекреаційного господарства с. Брусниці надзвичайно важлива.

Щоб визначити потенціал рекреації та туризму на території Вижницького району а також визначити перспективні напрямки розвитку рекреаційно-туристичного комплексу необхідно провести SWOT-аналіз наявного рекреаційно-туристичного потенціалу району. Його результати можуть бути використані для розробки стратегії розвитку туризму і рекреації в районі. Акцент при його проведенні необхідно робити на найважливіших рекреаційно-туристичному ресурсах району.

В межах Вижницького району зосереджений значний та унікальний потенціал різноманітних рекреаційно-туристичних ресурсів, який наразі використовується недостатньо. Наразі використання мінеральних вод, які зосереджені в районі та мають унікальний хімічний склад а також лікувальні

властивості. Ефективність надання рекреаційних та лікувально-рекреаційних послуг у Вижницькому районі наразі оцінюється 94,8 відсотка. Такі показники є одними із найвищих характеристик ефективності використання бальнеологічних ресурсів у Україні.

Дослідження різних аспектів розвитку рекреаційно-туристичного комплексу Вижницького району, неможливе без використання класичних методичних підходів та наявного в географічній науці методологічного інструментарію. Для виявлення, сильних та слабких сторін, а також потенційних ринкових загроз та можливостей розвитку рекреації і туризму в межах Вижницького району пропонується провести SWOT-аналіз. В ході якого здійснюється вивчення рекреаційно-туристичного потенціалу досліджуваної території району основною метою якого є виявити як сильні та і слабкі сторони які виникають в процесі розвитку рекреаційно-туристичного комплексу району, а також проаналізувати внутрішнє та зовнішнє середовище, як чинники розвитку районного рекреаційно-туристичного комплексу.

Для розвитку туризму і рекреації у Вижницькому районі притаманні як сильні так і слабкі сторони, а також наявні певні загрози та можливості розвитку рекреаційно-туристичної галузі які характеризуються певними ознаками які відображені в таблиці 4.1. .

Для оцінки фактору внутрішнього середовища територіальної громади використовується 3-х бальна систему оцінювання. Даний підхід передбачає, що 3 бали означають про сильну сторону відповідного критерію, а 1 бал слабку.

В результаті аналізу внутрішнього середовища та складений перелік слабких та сильних сторін розвитку рекреаційно-туристичного комплексу Брусницької територіальної громади, необхідно також встановити лінії зв'язків, з цією метою було розроблено матрицю SWOT (Таблиця 4.1.).

Ліва частина матриці-SWOT характеризує виявлені сильні та слабкі сторони Вижницького району в сфері розвитку рекреації та туризму, а також визначає оцінкою їхньої значимості в розвитку рекреації та туризму, а у верхній частині матриці – відображено можливості та загрози з відповідною оцінкою.

На основі запропонованої матриці-SWOT в кожному полі матриці аналізуються усі парні комбінації сильних та слабких сторін розвитку туризму та рекреації, а також проводиться дослідження можливостей та загроз які виникають в зовнішньому середовищі, де потрібно орієнтуватися на оцінку різних чинників розвитку туризму та рекреації у Вижицькому районі. Такий підхід сприяє формуванню переліку як слабких так і сильних сторін розвитку рекреаційно-туристичного комплексу в межах району, а також виявляти загрози та можливі напрямки подальшого розвитку рекреаційно-туристичного комплексу Вижицького району.

Таблиця 4.1

**Напрямки розвитку рекреаційно-туристичного комплексу
Вижицького району**

Показники	Бали		
	1	2	3
1. Якість обслуговування		2	
2. Рівень рекреаційно-туристичного обслуговування		2	
3. Вікова структура персоналу зайнятого в туристичній галузі району		2	
4. Кваліфікаційний потенціал персоналу			3
5. Вартість туристичних послуг			3
6. Рекреаційно-туристичні ресурси району			3
7. Ландшафтний потенціал району			3
8. Вартість турів			3
9. Маркетингова діяльність	1		
10. Асортимент послуг		2	
11. Фінансовий стан галузі	1		
12. Стан матеріально-технічного забезпечення		2	
13. Ступінь мотивації кадрів		2	
14. Імідж району		2	
15. Рівень розвитку туристичної інфраструктури		2	
16. Стан автомобільних доріг	1		

На основі отриманої матриці розробляється підсумкова матриця яка дозволяє виявити всі можливі комбінації як сильних сторін так і потенційних можливостей щодо розвитку рекреаційно-туристичного комплексу

		Можливості: зростання економіки України (O1); просування турпродукту на нові ринки (сегменти) (O2); розширення асортименту рекреаційних послуг (O3); впровадження нових послуг та технологій їх надання (O4); можливості створення нових робочих місць (O5);	2 3 3 3 3 2	Загрози: економічна нестабільність району (T1); ймовірність зниження доходів (T2); уповільнення темпів збільшення споживчого ринку (T3); період спаду життєвого циклу туристичного ринку району (T4); зміни в пріоритетних потребах споживачів (T5);	2 1 1 1 1 2
Сильні сторони: зростання контролю якості обслуговування (S1); підвищення рівня медичного обслуговування (S2); вікова структура персоналу (S3); кваліфікація персоналу (S4); низькі витрати на створення туристичного продукту в районі (S5); різноманітні рекреаційні ресурси району (S6); атрактивні ландшафти району (S7); низька вартість турпродукту (S8);	1 1 2 3 2 3 3 3 3	Поле СіМ (сили і можливості)		Поле СіЗ (сили і загрози)	
Слабкі сторони: маркетингова діяльність (W1); недостатній асортимент послуг (W2); незадовільний фінансовий стан туристичних підприємств (W3); недостатній рівень розвитку матеріально-технічної бази (W4); низький рівень умотивованості кадрів (W5); імідж району (W6); рівень розвитку туристичної інфраструктури (W7); стан автомобільних доріг (W8);	12 2 3 3 3 3 1 3 3	Поле СЛіМ (слабкі сторони і можливості)		Поле СЛіЗ (слабкі сторони і загрози)	

Рис.4.1. Матриця-SWOT використання природних рекреаційно-туристичних ресурсів Вижницького району.

Вижницького району так і обґрунтувати найслабші сторони та загрози такому розвитку. Такі дослідження перш за все необхідні для своєчасного реагування на загрози та перешкоди в розвитку рекреації та туризму в районі. Тому при визначенні перспективних напрямків для розвитку рекреаційно-туристичного

комплексу в цьому полі необхідно дивитися на максимальні показники (оцінки) можливостей та відповідно слабких сторін підприємств.

Встановлюємо взаємозв'язки за допомогою SWOT-аналізу (табл.4.2.).

Поле СіМ покликане визначити сили і можливості для розвитку рекреації та туризму. Воно допускає розробку заходів, що передбачають використання наявних сильних сторін для розвитку рекреаційно-туристичного комплексу в межах Вижницького району. Для реалізації таких можливостей, які можуть появитись у зовнішньому середовищі району варто враховувати наступні комбінації матриці є S3O4, S4O2, S3O2, S3O3, S4O4, S6O2; S4O3, , S6O3, S6O4, S7O2, S7O4, S8O2, S7O3, S8O4, S8O3. Вони обґрунтовують можливості завдяки яким можна розвивати рекреацію та туризм в межах Вижницького району. До них відносяться: кваліфіковані кадри, відносно невисокі ціни на якісні рекреаційно-туристичні послуги, унікальний природо-рекреаційних потенціал, враховується можливість входження у нові туристичні ринки (сегменти), а також потенційні можливості розширення асортименту рекреаційних, лікувальних, туристичних, медичних та лікувально-оздоровчих послуг, значна увага звертається на впровадження новітніх послуг та технологій для обслуговування рекреантів.

Таблиця 4.2.

Підсумковий вигляд матриці SWOT-аналізу перспектив використання природних рекреаційно-туристичних ресурсів Вижницького району

Сильні сторони	Можливості					Загрози				
	O1	O2	O3	O4	O5	T1	T2	T3	T4	T5
S1	1/3	1/2	1/3	1/1	1/2	1/2	1/3	1/2	1/1	1/2
S2	2/2	2/1	2/3	2/3	2/1	2/2	2/3	2/1	2/2	2/2
S3	3/2	3/2	3/2	3/3	3/1	3/2	3/2	3/1	3/1	3/1
S4	3/2	3/2	3/3	3/1	3/2	3/1	3/1	3/2	3/1	3/3
S5	2/1	2/3	2/2	2/3	2/1	2/2	2/1	2/2	2/1	2/3

S6	3/2	3/3	3/1	3/3	3/1	3/2	3/2	3/1	3/2	3/1
S7	3/2	3/3	3/3	3/3	3/3	3/2	3/2	3/1	3/2	3/2
S8	3/2	3/1	3/3	3/2	3/2	3/2	3/2	3/1	3/3	3/1
Слабкі сторони										
W1	2/1	2/3	2/2	2/3	2/3	2/2	2/3	2/1	2/2	2/3
W2	2/1	2/3	2/2	2/3	2/3	2/2	2/2	2/1	2/3	2/2
W3	3/2	3/1	3/3	3/2	3/2	3/2	3/1	3/2	3/1	3/3
W4	3/2	3/2	3/3	3/1	3/2	3/2	3/2	3/1	3/3	3/2
W5	3/2	3/1	3/3	3/2	3/2	3/3	3/1	3/2	3/1	3/3
W6	2/3	2/1	2/3	2/3	2/1	2/2	2/1	2/1	2/2	2/3
W7	3/1	3/3	3/2	3/1	3/2	3/2	3/2	3/1	3/3	3/2
W8	3/2	3/1	3/3	3/2	3/2	3/3	3/1	3/2	3/1	3/3

Поле СіЗ відображає сили і загрози, які відповідно створюють переваги та перешкоди щодо розвитку рекреації та туризму в межах Вижницького району. Вони допускають розробку заходів, які використовують сильні сторони рекреаційно-туристичного потенціалу району з метою нейтралізації виявлених загроз, які можуть виникнути у зовнішньому середовищі. Найбільше ситуацію щодо розвитку рекреації та туризму на території району ускладнюють ринкові загрози. Актуальними загрозами в наш час є російська агресія та економічна й політична нестабільність (Т1), а також зміни в пріоритетах споживчих потреб рекреантів (Т5).

До сильних сторін розвитку рекреації та туризму в у Вижницькому районі можна віднести: кваліфікація персоналу (S4), його вікова структура (S3), значні запаси та різноманітність рекреаційно-туристичних ресурсів (S6), атрактивні ландшафтно-кліматичні ресурси території району (S7), порівняно невисокі ціни на місцевий туристичний продукт (S8). Подальше посилення зазначеній сторін буде посприяти розвитку рекреаційно-туристичного комплексу району.

На превеликий жаль на території Вижниччини існують і слабкі сторони використання наявних тут природних рекреаційно-туристичних ресурсів, які

створюють істотні перепони для розвитку рекреаційно-туристичної діяльності. До найвпливовішими серед таких перешкод є : фінансовий стан багатьох туристичних підприємств району (W3), стан матеріально-технічної бази значної кількості підприємств розміщення та харчування (W4), низький рівень мотивованості кадрів які зайняті в рекреаційно-туристичній сфері (W5), недостатній рівень розвитку туристичної інфраструктури (W7). Вирішення зазначених проблем полягає в залученні приватних інвестицій та прискореному а також впровадженню нових та новітніх технологій надання рекреаційно-туристичних послуг та створення районного туристичного продукту.

З метою визначення найбільш перспективних напрямків розвитку рекреаційно-туристичного комплексу в межах Вижицького району, необхідно зосередити увагу в полі матриці яке відображає максимальні значення можливостей зовнішнього середовища а також оцінку мінімальних характеристик слабких сторін району, які істотно впливають на розвиток в районі рекреації та туризму. Найбільшими можливостями ефективного розвитку рекреації та туризму в районі є просування місцевих рекреаційно-туристичних продуктів на нові ринки збуту як в Україні так і за кордоном (O2), збільшення різновидів та асортименту рекреаційно-туристичних послуг зокрема і екскурсійних послуг як до об'єктів розташованих в межах Вижицького району так і до міста Чернівці та інших твизначних центрів розвитку туризму та рекреації, необхідне активне впровадження нових якісних послуг із як обслуговування рекреантів так і просування туристичного продукту на основі використання передових технологій(O4).

Поле СЛіЗ обґрунтовує слабкі сторони розвитку рекреації та туризму Вижицького району а також загроз які при цьому можуть виникати. Дане поле передбачає надання пропозицій, які покликані мінімізувати вплив слабких сторін району та загроз, що виникають у зовнішньому середовищі території. Для виявлення альтернативних видів розвитку рекреаційно-туристичного комплексу району необхідно орієнтуватися на максимальну оцінку, як слабких сторін району, так і загроз які виникають в зовнішньому середовищі. Комбінація сучасного стану фінансового забезпечення туристичних підприємств району, наявної в них матеріально-технічної бази, а також низького рівня розвитку

туристичної інфраструктури, що поєднується із низькою якістю автомобільних доріг формують значні перешкоди для стабільного розвитку рекреаційно-туристичного комплексу та відповідно якісного забезпечення потреб рекреантів та туристів. Вирішення окреслених проблем допоможе істотно прискорити розвиток рекреації та туризму в Вижницькому районі.

4.2. Актуальні проблеми розвитку туризму і рекреації у Вижницькому районі.

Здобутки Вижницького району у напрямі розвитку туризму ще далекі від бажаних, вони характеризують лише початок великої роботи у цій справі, просування якої залежить від успішного вирішення ряду проблем. Зокрема, до факторів, що стримують на сьогодні розвиток туризму та рекреації в районі належить :

- низька якість доріг, а відтак складність у забезпеченні транспортної доступності значної кількості природних рекреаційно-туристичних об'єктів та у залученні потужних інвесторів щодо розвитку туристичної інфраструктури. Для території Вижницького району характерна значна частка гірської місцевості. Це з одного боку формує унікальні природні ландшафти а з іншого перешкоджає в розбудові та утриманні на належному рівні транспортної мережі;

- на території району спостерігається недостатній рівень забезпеченості шляхів сполучення туристичною, інформаційною та сервісною інфраструктурою. Дана проблема розвитку туризму та рекреації полягає у відсутності рекламних матеріалів обабіч трас про наявні поряд природні рекреаційно-туристичні ресурси, відсутня та єдина система маркування автошляхів що створює перешкоди для подорожей власним транспортом, не сприяє залученню закладів туризму, в тому числі сільського зеленого туризму ;

- в районі спостерігається недостатній рівень методичної, нормативно-правової, маркетингової, організаційної іміджевої та інформаційної підтримки суб'єктів туристичного бізнесу з боку органів державної влади як місцевого так і районного, регіонального та загальнодержавного рівня. Є потреба в

налагодженні ефективної співпраці із науково-дослідними установами які працюють в сфері туризму та рекреації.

- на багатьох суб'єктах туристичного ринку Вижницького району спостерігається недостатній рівень якості та асортименту туристично-рекреаційних послуг, а також відпрацювання та облаштування туристичних маршрутів. Це виражається в недостатній кількості обладнаних місць для перепочинку туристів, незначній кількості гірських притулків, відсутності єдиної системи маркування туристичних маршрутів в межах району) ;

- значною проблемою для ефективного використання наявних в районі природних рекреаційно-туристичних ресурсів є слабка база даних про них, щодо їх розташування, кількісних та якісних туристично привабливих природних рекреаційних об'єктів. Складовою даної проблеми є відсутність або ж недостатня кількість туристичних карт району, рекламної продукції про туристично-рекреаційний комплекс району, інформації про район загалом.

Проблемою для розвитку туризму та рекреації залишається координація роботи з організації туризму у Вижницькому районі, оскільки в структурі районної військової адміністрації та районної ради досі відсутні посадові особи, відповідальні за розвиток рекреаційно-туристичного комплексу.

Тому Програмою розвитку туризму у Вижницькому районі на 2019-2024 роки передбачено здійснення комплексу заходів щодо ефективного управління розвитком туризму, а також створення сприятливих умов для інвестиційних проектів в сфері туризму та рекреації, зміцнення матеріально-технічної бази туристичних підприємств, нарощування об'ємів та розширення асортименту надання рекреаційно-туристичних послуг, підвищення соціально-економічної ефективності використання наявних тут природних рекреаційних ресурсів, та сприяння інтенсивному розвитку зеленого туризму.

Розвиток індустрії туризму у Вижницькому районі вимагає проведення відповідних наукових досліджень. Зокрема варто зосередити увагу на дослідженні туристичного ринку що має важливий економічний і психологічний характер.

Економічний аспект вивчення туристичного ринку вимагає оцінки економічного потенціалу району, що досліджується, вивчення особливостей розподілу національного доходу на душу, оцінку ступеня розвитку окремих галузей економіки які тісно пов'язані із розвитком туризму та рекреації Крім того необхідно досліджувати політику країни щодо розвитку туризму: а також розробки та наукового обґрунтування заходів що стимулюють чи обмежують розвиток туризму, важливо оцінити чи виділяються необхідні кошти для будівництва матеріально-технічної бази рекреації та туризму, як проводиться відповідна рекреаційно-туристична регіональна політика з боку держави.

Психологічний чинник розвитку туризму передбачає дослідження орієнтації виробників туристичних послуг на розвиток того чи іншого виду туризму і рекреації, з'ясування причин, які спонукають туристів відвідувати ті чи інші природні туристичні об'єкти, а також найбільш найсприятливіші для розвитку туризму періоди року. Врахування даного чиннику передбачає вивчення також ефективності впливу реклами на вибір туристами того чи іншого туристичного продукту.

Важливим також є оцінити економічну ефективність розвитку туризму для Вижницького району та держави в цілому. Перш за все необхідно визначити роль і місце туризму і рекреації в моделі державної регіональної політики.

Розбудова ринкових відносин а також формування вільного ринку, неможливе за умов централізованого управління розвитком рекреаційно-туристичного комплексу. На даний час є очевидним той факт, що без акцентування уваги на ринкових перетвореннях в регіонах, без прискореної децентралізації влади очікувати швидких зрушень в інтенсифікації розвитку туризму та рекреації неможливо. Загально відомо , що ефективною влада може лише при оптимальному співвідношенні між повноваженнями центральної влади і децентралізацією, коли держава головним чином бере на себе функції керування тільки стратегічними галузями матеріального виробництва, що гарантують життєздатність держави.

Внаслідок загальнодержавної соціально-економічної кризи та істотних прорахунків в соціальній політиці, наразі прослідковується тенденція до загострення соціально-економічної кризи в районі. Це досить ілюстративно простежується на прикладі значного погіршення демографічної ситуації, що призводить до стрімко зниження природного приросту населення, на що значно впливають процеси зростання смертності, що призводить до загострення депопуляційних процесів.

До основних чинників які істотно впливають на розвиток туризму та рекреації у Вижницькому районі та як наслідок і зростанню навантаження на використання природних рекреаційно-туристичних ресурсів відносяться:

1. Соціально-економічні чинники. В гірській частині району проживає приблизно п'ята частина його населення. Природні умови та розвиток економіки в цій місцевості призвів до істотного обмеження у виборі місць праці. Тому для місцевого населення притаманний вищий рівень безробіття, ніж у рівнинних територіальних громадах. Так як, розвиток туристичної індустрії потребує різноманітних рекреаційно-туристичних ресурсів які зосереджені перш за все в гірській місцевості то її розвиток буде сприят зайнятості населення. Це призведе до створення відповідно туристичної інфраструктури: зокрема будівництво готелів, різноманітних будинків відпочинку, спорудження санітарно-лікувальних комплексів, розвитку засобів зв'язку, розбудови шляхів сполучення. Такі заходи не тільки покращить умови проживання місцевого населення, але і створять додаткові робочі місця. Важливо зазначити, що за рівнем соціально-економічної ефективності рекреація та туризм формує істотну конкуренцію традиційним для гірських територіальних громад галузям господарства, значна кількість з яких наразі є не ефективною і екологічно небезпечними. Це перш за все стосується лісового господарства.

2. Природно-ресурсний рекреаційно-туристичний потенціал. Вижницький район характеризується значними запасами лікувальних і мінеральних вод, та інших видів природних рекреаційно-туристичних ресурсів але вони ще не використовуються в достатній мірі. Для інтенсивності розвитку туризму та

рекреації необхідно провести детальне гідронеологічне дослідження перспективних джерел мінеральних вод, адже не маючи затверджених запасів та дебіту, вивчення їх лікувальних властивостей не можливе їх ефективне використання. Це зумовлюється тим фактом, що це один з небагатьох адміністративних районів в Україні придатних для розвитку гірських видів спорту. Загалом, рекреаційна місткість території Вижницького району, дозволяє щороку приймати до 80 тисяч туристів та рекреантів а також та 120 тисяч екскурсантів і так званих туристів "вихідного дня" .

3. *Екологічний чинник розвитку рекреаційно-туристичного комплексу Вижницького району.* Якщо порівнювати екологічну ситуацію у Вижницькому районі загалом із Україною, то природа Покутсько-Буковинських Карпат зазнали значно меншого антропогенного впливу. Загальновідомо, що туристів та рекреантів перш за все, приваблюють регіони екологічно безпечні із високим рівне збереження природного середовища. З іншого боку екологорегулююча роль Українських Карпат надто важлива, щоб розвивати тут екологічно небезпечні галузі потрібно заборонити. Тому альтернативою таким галузям може бути тільки інтенсивний розвиток туризму та рекреації. Крім того, у відповідності з наявними на території Вижницького району природними рекреаційно-туристичними ресурсами в районі можна розвинути розгалужену мережу рекреаційно-туристичних закладів, що спеціалізуються на лікуванні різних закладів.

4.3. Перспективні напрямки розвитку рекреаційно-туристичної сфери у Вижницькому районі.

Розглядаючи туризм та рекреацію, як одну з форм економічної діяльності в Україні, необхідно відзначити одну із характерних особливостей його сучасного стану, яка проявляється в істотних змінах між співвідношенням динаміки можливостей загальнодержавного та місцевого рівнів

зовнішньоекономічної активності. Наразі наявна в Україні політична та соціально-економічна нестабільність нині створює істотні перешкоди щодо розвитку туризму та рекреації у Вижницькому районі.

Для розв'язання найактуальніших проблем розвитку туристично-рекреаційної галузі в районі необхідно :

- створити у Вижницькому районі Раду з питань розвитку туризму та рекреації, яка буде виконувати роль представництва району в регіональних та загальнодержавних органах влади, координувати розвиток туризму та рекреації, сприяти маркетинговій діяльності тощо ;

- на регулярній основі органами виконавчої влади Вижницького району проводити системний аналіз соціально-економічної ефективності роботи суб'єктів туристичної діяльності та використання його результатів для розробки заходів щодо зростання її ефективності на національному та міжнародному ринку туристичних послуг ;

- сприяти створенню умови для інтенсивного залучення як іноземних так і вітчизняних інвестиційних та кредитних фінансових ресурсів у розвиток матеріально-технічної бази рекреаційно-туристичного комплексу Вижницького району ;

- необхідно забезпечити ефективну співпрацю між інвесторами, районною і сільськими територіальними громадами, а також відділами архітектури та містобудування, екології, лісового господарства, земельних ресурсів, сільського господарства, департаментом автомобільних доріг для створення та розвитку відповідної рекреаційно-туристичної інфраструктури ;

- надавати фінансову підтримку щодо удосконалення рекламно-інформаційної діяльності в туристично-рекреаційній галузі та в сільському туризмі.

Реалізація Програми розвитку туризму у Вижницькому районі дасть можливість вже в найближчий час отримати значний приріст інвестиційних ресурсів, що дозволить створити нові робочі місця, збільшити відрахування в місцевий бюджет, покращити соціально-економічний та екологічний стан

району, а також закріпити за районом імідж одного з туристичних центрів України.

Фінансування заходів, затверджених Програмою, здійснюватиметься відповідно з діючим законодавством України за рахунок коштів районного бюджету.

Сума фінансових ресурсів на здійснення заходів передбачених Програмою розвитку туризму щорічно затверджується рішенням сесії районної ради, відповідно до наявних бюджетних спроможностей.

Реалізація Програми розвитку туризму та рекреації у Вижницькому районі дасть змогу :

- створити у Вижницькому районі сучасну, засновану на використанні новітніх технологій матеріально-технічну базу для розвитку туризму та рекреації, як важливого різновиду економічної діяльності ;
- сприяти створенню якісних туристичних послуг, які здатні максимально задовольнити різноманітні потреби туристів та рекреантів ;
- гарантувати комплексний розвиток рекреаційно-туристичної сфери Вижницького району;
- реалізація Програми буде сприяти створенню нових робочих місць, для місцевого населення, особливо це актуально зважаючи на низький рівень зайнятості населення району, що буде сприяти зростанню якості життя місцевого населення;
- Програма повинна забезпечити розвиток сільського зеленого туризму ;
- реалізація програми дозволить створити передумови для істотного залучення іноземних інвестицій ;

Результатом виконання заходів передбачених Програмою повинно стати зростання іміджу Вижницького району, як туристичного краю в області, та в Україні а також на світовій арені.

Висновки до розділу 4. В результаті проведеного SWOT-аналізу передумов використання наявних на території Вижницького району природних рекреаційно-туристичних ресурсів вдалось виявити окремі проблемні аспекти та

обґрунтувати перспективні напрямки розвитку рекреаційно-туристичного комплексу району. Варто зазначити, що наразі в розвитку туризму і рекреації та туризмі в районі є проблемні аспекти перш за все соціально-економічного та геополітичного характеру. Однак в той же час значний природний рекреаційно-туристичний потенціал району сприяє пошуку нових напрямків розвитку туризму та рекреації. Таким чином можна стверджувати, що в перспективі Вижницький район може стати одним із районів із найвищим рівнем розвитку рекреаційно-туристичного комплексу не тільки в Чернівецькій області але і в Україні. Окрім того є значний потенціал для виходу на міжнародний ринок рекреаційно-туристичних послуг.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Вижницький район це унікальний природно-господарський регіон України, його ландшафти виконують різноманітні соціально-економічні функції, в сфері розвитку туризму та рекреації. Давнє економічне освоєння регіону, сприяло формуванню тут унікальних ремесел які раціонально-використовують наявні природні умови та ресурси та слугують прикладом сталого природокористування. До таких напрямків можна віднести: ведення полонинського господарства, лісокористування, рекреаційна діяльність. Однак, останнім часом, внаслідок надмірного використання наявних природних ресурсів, перш за все вирубки лісу, було спричинено суттєві антропогенні зміни в ландшафтних комплексах. Результатом цього стало істотне загострення екологічних проблем, що проявляється в деструктивних процесах в ландшафтних комплексах району. Наслідком цього стала активізація таких стихійних явищ як селі, зсуви, паводки, снігові лавини, буреломи, вітровали, тощо.

Природні рекреаційно-туристичні ресурси мають складну структуру та класифікаційні ознаки. В багатьох випадках їх наявність а також кількісні та якісні характеристики є визначальним для формування та розвитку рекреаційно-туристичного комплексу регіону.

Природні рекреаційно-туристичні ресурси мають значний вплив на розвиток туризму і рекреації. Вони можуть як безпосередньо використовуватись у рекреаційно-туристичній діяльності так і лімітувати розвиток рекреаційно-туристичних комплексів, продукувати додаткові витрати для їх розвитку. Тому розвиток туризму і рекреації повинен ґрунтуватись на основі раціонального планового природокористування.

Вижницький район розташований на південному заході Чернівецької області та має вигідне природно-географічне та транспортно-географічне положення щодо формування та використання природних рекреаційно-

туристичних ресурсів. В результаті на території району сформувався потужний природний рекреаційно-туристичний потенціал що створює сприятливі умови для розвитку рекреаційно-туристичного комплексу. В межах району є значна кількість унікальних природних ресурсів, які мають значну атрактивну цінність та привабливість для здійснення туристичних подорожей.

Вижницький район наразі характеризується істотним розвитком різноманітних видів рекреаційно-туристичної діяльності. Цьому сприяє високий рівень забезпеченості району різноманітними об'єктами туристичної інфраструктури. Перш за все на території району розташовано 2 гірськолижних комплекси: перевал Німчич та Мигово. Необхідно зазначити, що розвиток туризму в районі найбільше залежить від соціально-економічних чинників, зокрема темпів економічного розвитку країни та рівня доходів населення. Останнім часом найбільший негативний вплив на розвиток туризму у Вишницькому районі має російська агресія та як наслідок зниження темпів економічного розвитку України та пріоритетів серед українських споживачів туристичного продукту.

В результаті проведеного SWOT-аналізу передумов використання наявних на території Вишницького району природних рекреаційно-туристичних ресурсів вдалось виявити окремі проблемні аспекти та обґрунтувати перспективні напрямки розвитку рекреаційно-туристичного комплексу району. Варто зазначити, що наразі в розвитку туризму і рекреації та туризмі в районі є проблемні аспекти перш за все соціально-економічного та геополітичного характеру. Однак в той же час значний природний рекреаційно-туристичний потенціал району сприяє пошуку нових напрямків розвитку туризму та рекреації.

Таким чином можна стверджувати, що в перспективі Вишницький район може стати одним із районів із найвищим рівнем розвитку рекреаційно-туристичного комплексу не тільки в Чернівецькій області але і в Україні. Окрім того є значний потенціал для виходу на міжнародний ринок рекреаційно-туристичних послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Андрієнко Т.Л., Онищенко В. А., Клестов М. Л., Прядко О. І., Арап Р.Я. Система категорій природно-заповідного фонду України та питання її оптимізації. К., 2001. – 60 с.
2. Андрієнко Т.Л., Попович С.Ю., Парчук Г.В., Програма Літопису природи для заповідників та національних природних парків: Метод. Посіб./ Під. ред. д-ра біол.. наук. проф.. Т.Л. Андрієнко. — К.: Академперіодика, 2002. — 103 с.
3. Бейдик О. Рекреаційні ресурси України / О.Бейдик. Навчальний посібник. К.: 2009 - 400 с.
4. Бейдик О.О. Словник-довідник з географії туризму, рекреалогії та рекреаційної географії. - К.: Палітра, 1997.
5. Білявський Г. О., Фурдуй Р. С. Основи екологічних знань : Навч. посібник. – К.: Либідь, 1997. – 288 с.
6. Біорізноманіття Карпатського біосферного заповідника. – К.: „Знання”, 1997. – 711 с.
7. Блага М. М. Рекреаційно-ресурсний потенціал і фактори його використання // Український географічний журнал. – К.: 2000. № 2. – С. 28-30.
8. Бучко Ж.І. До естетичної оцінки ландшафту / Ландшафт як інтегруюча концепція ХХІ століття. — К., 1999. — 193-194с.
9. Воропай Л. І. , Куниця М. О. Українські Карпати (фізико-географічний нарис). – К.: Рад. шк., 1966. – 166 с.
10. Гетьман В. І. Основні завдання і проблеми розвитку екотуризму в національних природних парках і біосферних заповідниках України //Гори і люди (у контексті сталого розвитку). Матеріали Міжнар. Конф. (14 – 18 жовтня 2002 р.) – Рахів, 2002. – Т.І. – С . 304-313.
11. Герчанівська П.Е. Дерев'яні церкви України. – К., 1996.
12. Географічна енциклопедія України: В 3-х т./ Редкол.: ... О. М. Маринич (відпов. ред.) та ін. - К.: УРЕ ім. М. П. Бажана, 1989. - Т. 1: А - Ж.; 1990. -Т. 2:З-О.; 1991. - Т. 3: П - Я.

13. Гуменюк Ю.П. Удосконалення управління рекреаційно-туристичним комплексом регіону // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Зб. наук. праць. Вип. 3 (XLVII) НАН України. ІРД. Ч.І – Львів, 2004. С.435-441.
14. Гуцал О. В., Попович С. Ю. Національні природні парки //Природно-заповідний фонд України загально-державного значення (довідник). – К., 1999. – С. 33-44.
15. Григорчук Т. Туризм замість кар'єрів...//Час.-2006.-№16.
16. С. 31. Дудник І.М. Транспортна географія. Підручник. – К.: НАУ, 2016.- 288 с.
17. Екологічні передумови розвитку рекреації на Гуцульщині: Наук.-практ. конф. в рамках VI Гуцульського фестивалю 13 вересня 1996р. Тези доп. /Карпат, нац. прир. парк та інш. Редкол: В.М. Клапчук (відп. ред.) та ін. - Яремча, 1996. -110 с.
18. Екологічні проблеми Буковини / за ред. В.П. Коржика. — Чернівці: Зелена Буковина, 2002. — 168с.
19. Заповідна справа в Україні. Навчальний посібник / за ред. М.Д. Гродзинського, М.П. Стеценка. — К.: 2003. — 360с.
20. Заповідники і національні природні парки України. – К.: Вища школа, 2000. – 232 с.
21. Заповідні території України // Жива Україна. – 2005. - № 1-2 (82-83). – С. 10-12.
22. Зелена книга України Ліси / за ред.. Ю.Р. Шеляга-Сосонка — К.: Наукова думка, 2002. — 254с.
23. Зінько Ю. В., Гетьман В. І. Розвиток туризму в національних парках Українських Карпат // Гори і люди (у контексті сталого розвитку). Матер. Між нар. Конф. (14-18 жовтня 2002 р.). – Рахів, 2002. – Т. І. – С. 353-363.
24. Жупанський Я.І. Географія Чернівецької області.-Чернівці, 1993.
25. Жупанський Я.І., Заячук М.Д. та ін. Географія рідного краю. Чернівецька область: Підручник.-Чернівці, 2002.-160 с.

26. «Захарецький Гарчик»: екотуристичний формат//Буковина.-2008.-№ 43.-С.3.
27. Квартальнов В.А. Иностранный туризм. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 228 с.
28. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. – Чернівці: Книги-XXI, 2003. – 300 с.
29. Кілінська К. Й. Еколого-прогнозна оцінка природно-господарської різноманітності Карпато-Подільського регіону України. – Чернівці: Рута, 2007. - С. 216-223.
30. Костащук В. Деякі історичні аспекти дослідження мінерально-сировинних ресурсів території Чернівецької області // Історія української географії. Всеукраїнський науково-теоретичний часопис.- Тернопіль: Підручники і посібники, 2004. - Випуск 2 (10). - С.53.
31. Костащук В.І. Транспортно-географічне положення рекреаційно-туристичних центрів як чинник розвитку туризму в регіоні (на прикладі Чернівецької області)/ В.І. Костащук // Науковий вісник Чернівецького національного університету : збірник наукових праць. Чернівці : Чернівецький нац. Ун-т, 2022.- Том. 839 : Географія.С.58-68
32. Коржик В. П. Буковина для всіх. Маршрутами екотуризму (довідник-путівник). – Чернівці: Зелена Буковина, 2002. – 122 с.
33. Коржик В. П. До запитання комплексного використання рекреаційної складової спелеоресурсного потенціалу Буковини // Матер. наук.-практ. конф. „Оздоровчі ресурси Карпат і прилеглих регіонів”. – Чернівці, 2000. С. 200-206.
34. Коржик В.П. Еколого-просвітницький центр у Берегометі. — Чернівці: Зелена Буковина, 2002. — 12с.
35. Коржик В. П. Збереження ландшафтного різноманіття і природно-заповідна справа // Екологічні проблеми Буковини (навчальний посібник). – Чернівці: Зелена Буковина, 2002. – С. 145-159.

36. Коржик В. П. Карст і печери Буковини. Проблеми моніторингу, охорони і використання. – Чернівці: Зелена Буковина, 2007. – 304 с.
37. Коржик В.П., Михайлина Л. П., Тимощук Б. О. Рекреація. Пам'ятки стародавніх часів // Навчально-красознавчий атлас Чернівецької області. – Львів: Вид-во наук.-техн. л-ри, 2000. – С. 20-21.
38. Коржик В.П. Національний природний парк «Вижницький». – Чернівці: Зелена Буковина. — 2001. — 20 с.
39. Костишин М.Д., Юсько О. В., Лосік І.І. Водний фонд Чернівецької області: Довідник – м. Чернівці, 2006 р. - 85 ст.
40. Любера Р., Данилюк А, Вихід на полонину благословили Бог, гуцули й Романів//Доба.-2004.-4 черовня.
41. Любіцева О.О., Панкова Є.В., Стафійчук В.І. Туристичні ресурси України. Навчальний посібник. :Альтерпрес: 2007 - 369с.
42. Леоненко В. Б., Стеценко М. П., Возний Ю. М. Атлас об'єктів природно-заповідного фонду України. - К.: ВПЦ «Київський університет», 2003.
43. Мацола В.І. Рекреаційно-туристичний комплекс України.-Львів, 1997-215с.
44. Пилипенко І. Мій рідний край. - Путила, 2000. – с.48.
45. Про туризм: Закон України в редакції від 18.11.2003 // Відомості Верховної Ради України. - 2004. - №13. - с.180.
46. Путівник польової екскурсії Міжнародної наукової конференції «Проблеми класифікації та діагностики ґрунтів» / Укл. Смага І.С., Польчина С.М. – Чернівці, 2008. – 24 с.
47. Саньків І. Гуцульська спадщина. – Чернівці, 2006. – с.56.
48. Смаль І.В. Туристичні ресурси світу. Ніжин: Видавництво Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2010. 336 с.
49. Стецюк О.В. Туристичний комплекс Карпатського регіону України: структура та територіальна організація: Автореф. дис. ... канд. географ. наук: 11.00.02 / Львівський національний університет ім.І.Франка. – Львів, 2006. – 17 с.

50. Туризм для Буковини – золоте дно // День.-10.05.2006 .
51. У вінець шани Юрія Федьковича //Доба.-2010.-21 квітня.
52. Фоменко Н. В. Туристичні ресурси та курортологія. - Івано-Франківськ, 2001.
53. Цибух В.І. Стан і перспективи розвитку туризму в Україні // Туристично- краєзнавчі дослідження. - К., 1999.- 285 с.
54. Шухевич В. Гуцульщина. – Вижниця, 2001. – с.42.
55. <http://www.putyla.cv.ua/>